

Hiprus

Nauəuə iətəm kəmətei tuvən kəm nətəm Isrel

Nəghatiən əkuəkir rəha nauəuə u Hiprus

? Pəh təmətei nauəuə u? Kitah kotəruru məmə pəh təmətei nauəuə u. Iətəm təmətei nauəuə u təməsəniən nərgin e nauəuə. Iətəm təmətei təməsehian Iesu Kristo. Mətəu təmətəu Nanusiən Təuvir o nətəmimi pişin pişin min nətəm kəmoteruh Iesu. Kəni iətəmi u, in təhrun nəghatiən rəha Oltestimin, mine nolian rəha nətəm Isrel aupən. Kəmə təhro Panəpəs uə Apolos kəti təmətei nauəuə u mətəu-inu ilau kuəhrun natimnati min əha. Kəni ilau kuepət e niməfaki. Nətəmimi nəuvein, nikilah təhti məmə Pol təmətei, mətəu nikitah təsəhtiən lanəha mətəu-inu e letə tepət rəha Pol, təmələhu=pən nərgin, mətəu nərgin tikə e nauəuə u.

?Təmətei tətuvən kəm pəh? Təmətei nauəuə u kəm nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Kristo Iesu, mətəu nəmə təhro nəuvein kəmohtəlig=pən nəuветin e nolian rəha nitəu-pəniən Lou rəha Mosis. Nəmə təhro ilah kəsotəhrun vivian nəukəti Nanusiən Təuvir.

?Natigian təhro lanu nian təmətei? E nian əha, nətəm Isrel kəutərəkən nətəm Isrel nətəm kəutəhatətə e Iesu Kristo. Nikilah təpəou ohni. Təuvir məmə ilah okotətəu məmə nəhatətəian rəhalah in nīpəhriənian, kəni Iesu in Kristo iətəm Uhgın təməni məmə otahli=pa.

Təmətēi nauəuə u o nak? E nian əha nətəmimi nəuvein e niməfaki, nīkilah təhti məmə noliən rəha nītəu-pəniən Lou rəha Mosis e Oltestimin, in ilis tapirəkis noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto. Mətəu noliən mīn lanəha rəha Oltestimin, ilah narmīn mīn əmə rəha natimnati mīn iətəm Iesu otol. Kəmotətēi nauəuə u məmə nətəmimi okoteruh motəhrun məmə Iesu Krīsto in ilis tapirəkis natimnati mīn rəfin, təhmen e iəni mīn, mīne nagelo mīn, mīne Mosis, mīne Eron mīne pris mīn. Noliən rəha nəhatətəiən e Iesu Krīsto in təuvir pīk tapirəkis noliən rəha nītəu-pəniən lou rəha Mosis. Inu, in nīpəhriənīən mətəu-inu natimnati rəfin rəha Oltestimin təmuva mol nīpəhriənīən lan e Iesu Krīsto. Kəni nīmisiən əmə rəhan in təhmen əmə məmə otos rəkis noliən tərah mīn rəha nətəmimi.

Krīsto təmol əpu Uhgīn kəm tah

¹ Aupən ikin, Uhgīn təmətəni* nəghatiən rəhan, mətəu təmətəni asoli əmə kəm tīpitah mīn e iəni mīn e nian tepət mīne e suaru pīsīn pīsīn mīn. ² Mətəu rəueiu əha, kīnotevig=pən e naunun nian,† kəni tīnətəghati əhruahru kəm tah e Nətīn, iətəm in təməfəri məmə otarmənīg e nautə rəfin rəha tatə rəhan.‡ Kəni e Nətīn əha, in təmol natimnati rəfin e nəhue niftəni.§ ³ Nətī Uhgīn in nəhagəhagiən rəha nəuviriən mīne nəsanəniən rəha Uhgīn.* In təməru əhruahru əmə rəhan tatə e natimnati rəfin.† In tətəmkərain natimnati rəfin e nəsanəniən rəha nəghatiən rəhan.‡ Nian in təmimis rəkis məmə

* **1:1** Hip 2:2 † **1:2** 1Pitə 1:20 ‡ **1:2** Sam 2:8 § **1:2** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2Kor 4:4 ‡ **1:3** Kol 1:17

otafəl rəkis rəhatah nolian tərəh mīn, § kəni in tāməharəg e nəven maru rəha kig, ikīn ima rəha nepətian mīne nisaiān, e negəu e neai.*

Nəti Uhgīn u, in ilis tapirəkis nagelo mīn

4 Tol lanəha, Uhgīn tāməfəri rəkis Nətin u, kəni in ilis tapirəkis nagelo mīn, təhmen=pən məmə nərgīn u iətəm Uhgīn tāməfən kəm in, in ilis pik tapirəkis nərgīlah rəfin. † 5 Uhgīn tāməsəni aginiān kəm agelo kəti rəhan məmə,
“Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.” ‡

Mətəu in tāməghati lanəha kəm Iesu. Kəni Uhgīn tāməsəni aginiān kəm agelo kəti məmə,

“Iəu tatə rəham,

kəni ik onəkuva nətik.”

Mətəu in tāməghati lanəha kəm Iesu. §

6 Mətəu e nian Uhgīn tahli=pa Nətin iətəm təmaupən mair* tuva e nətuəuiniān, kəni in təni məmə,

“Pəh rəhak rəfin nagelo mīn,

nipənəgīlah tek niftəni e nisaiān, motəni-vivi in.”

7 Nian Uhgīn tətəghati e nagelo mīn, in tətəni məmə,

“Iəu iəmol rəhak nagelo mīn

§ 1:3 Tait 2:14 * 1:3 Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † 1:4 Efəs 1:20-21;

Fil 2:9 ‡ 1:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 5:5; 1Kron 17:13 § 1:5

Mat 3:17 * 1:6 Kətəni məmə in təmaupən mair mətəu-inu tatos

nepətian mīne nisaiān lanəha təhmen e iəpəou iətəm təmaupən mair. Kəni natimnati mīn rəfin, rəhan əmə. Kolosi 1:15 tətəni məmə,

“Aupən aupən agīn, nian niftəni mīne neai mīne natimnati mīn rəfin kəmautohkə əhanəh, mətəu Nətin, in təmaupən matig rəkis. Kəni tol=pən in, in ilis tətərmənig e natimnati mīn rəfin u.” Sam

89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

ilah kotəhmen e nīmətagi iətəm tətən ikin mīn
rəfin, matol rəhak uək.

Ilah noluək mīn rəhak, təhmen e nigəm.”†‡

⁸ Mətəu təmətəghati e Nətīn kəni mətəni məmə,
“Uhgīn, rəham narmənīgīən otətatiḡ itulīn, nau-
nun tikə.

Nətarmənīg maskəlīm neim rəham, kəni rəham
narmənīgīən in təhruahru aḡin.

⁹ Ik nəmolkeikei əmə nəhruahruīən
kəni mətəməki e nolīən ekəu-ekəu mīn.
Tol lanəha, iəu u, rəham əhruahru Uhgīn,
iəu iəmələhu aupən ik, kəni ik ilīs e ik mīn nəuvein.
Kəni iəmol=pən kalīku e rəhm-kapə e nisīaiən,
matol nīkim tagīən tapirəkīs ik mīn nəuvein.”§

¹⁰ Kəni Uhgīn tətəni=pīnə mīn kəm in məmə,
“Iərmənīg, e nətuəuinīən, ik nəmol natimnati mīn
e nəhue niftəni u,

mol in təskasik.

Kəni e nəhlməm aru əmə,
ik nəmol natimnati rəfin iətəm kəutatīḡ e neai.

¹¹ Natimnati mīn rəfin u, ilah okəpanohkə,
ilah okotəuas təhmen e napən iətəm təməmnəmit,
mətəu ik nətatiḡ itulīn əmə.*

¹² Ik onəkaiu-aiu ilah,
təhmen əmə məmə iətəmimi təmaiū-aiū rəhan
napən.

Ik onəkəuhlin natimnati mīn u,
təhmen e iətəmimi təmītīs rəhan napən,
məmə in otətəuti e in pīsīn.

Mətəu ik, nətatiḡ itulīn əmə lanko,

† **1:7** Sam 104:4 ‡ **1:7** Nīmətagi mīne nigəm kəmiəuva nian
Uhgīn təməfa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9** Sam 45:6-7 * **1:11**
Aes 34:4; 51:6; Nəh 6:12-17

kəni ko nəsimisiən nian kəti.”†

¹³ Uhgîn təməsəni=pən aginiən kəm agelo kəti rəhan məmə,

“Ik əharəg e rəhak maru, ikin ima rəha nepətiən mine nisaiən,

kəni mətəhtahnin.

Pəh iəu iəkosiəhu rəham mīn tikimīr mīn,

mol ilah kotəhmen e napən kəti iətəm nətəfəl nəhlkəm lan.”‡§

¹⁴ Mətəu nagelo mīn, ilah noluək mīn əmə. Nagelo mīn, ilah narmīn mīn nətəm Uhgîn təmahlī=pa ilah məmə kəutəsəl o nətəmimi nətəm otosmiəgəh ilah.

2

Nəniəhuiən iətəmi o nuvəniən e naiəh

¹ Iesu in ilis pik. Tol lanəha, təuvir məmə kitah okotətəlig vivi e nati nak iətəm kitah kəmotətəu,* məmə nəghatiən eiue mīn u otəsələsiən itah təhmen e naiəh rəha nitəhi tatələs nəhlin. ² Nəghatiən rəha Lou† iətəm nagelo mīn kəmutəni pətigəm‡ in nīpəhrīəniən, kəni nətəmimi ilah okotos nalpīniən o nəhtiən nīpilga Lou nati əpnəpīn iahgin uə təkəku agin. ³ ?Tol lanəha, kəni kitah

† **1:12** Sam 102:25-27 ‡ **1:13** Nəghatiən Kris əhruahru tətəni məmə, “iəkol rəham tikimīr mīn ilah kotəhmen e nati kəti iətəm nətəharəg mətəfu-pəri nəhlkəm lan,” kəni nīpətin u məmə, “Oiəkol ik ilis agin tapirəkis rəham tikimīr mīn.” § **1:13** Sam 110:1 * **2:1** Rom 11:22 † **2:2** Nəghatiən u tətəghati lan, in Lou rəha Mosis. ‡ **2:2** Nətəm Isrel, ilah kəutəni məmə nagelo mīn ilah suaru Uhgîn təmāiu lan kəni məfən Lou kəm Mosis, kəni mətəni məmə ilah nagelo mīn ilis pik pəhrīən. Tol lanu, kitah koteruh nəghatiən asoli tətəgətun məmə Iesu in ilis pik agin tapirəkis nagelo mīn. Uək 7:53.

okotəhro lanu motaġim nəmə kitah kautol nati əpnapin əmə e nosmiəgəhiən asoli əha rəha Iesu? Nosmiəgəhiən u, Iərməniġ Iesu təmaupən məni pətiġəm, kəni nətəmimi mīn u nətəm kəmotətəu, ilah kəmotəgətun kəm tah məmə in nīpəhriənian. §
 4 Uhgīn təmatig mol mīn nəfiġəmian o nəghatiən əha e nolian nəmtətiən mīn, mine natimnati mīn iətəm narmi nətəmimi tatiuviġ ohni, mine nati apispis mīn, mine nəfaiən nəsanəniən mīn rəha Narmīn Rəha Uhgīn o nolian uək.*

Iesu təmuva məhmen e pian mīn

5 Nagelo mīn ko kəsotarməniġian e nəhue niftəni iətəm otəpanuva, iətəm kəutəghati lan. † 6 Mətəu-
 inu Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,
 “Iətəmimi in nati əpnapin əmə,
 mətəu ik, nīkim tətəhti in, ik nəsaluiən lan,
 kəni ik nateh vivi nətī iətəmimi. ‡

7 Ik nəmosiahu in, teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo
 mīn,
 konu məfən narməniġian mine nepətiən mine
 nisiaiən kəm in.

8 Kəni ik məfən nepətiən məmə in otarməniġ e
 natimnati rəfin.” §*

Rəueiu əha, tətəni məmə, “natimnati rəfin,”
 nīpətīn u məmə Uhgīn təsəpəhiən nati kətiəh mine
 məmə iətəmimi təsarməniġian lan. Mətəu kitah
 kəsoteh əhanəhiən natimnati mīn əha kəhuva.
 9 Mətəu nati kətiəh kitah kauteh, inu Iesu, iətəm

§ 2:3 Hip 10:28-29; 12:25 * 2:4 Mak 16:20 † 2:5 Nətəm Isrel
 ilah kəutəni məmə nīpəhriənian məmə nagelo mīn ilah kəutarməniġ
 rəueiu ikin mīn rəfin e nəhue niftəni. ‡ 2:6 “nətī iətəmimi” –
 nīpətīn keiu: 1. iətəmimi 2. Iesu. § 2:8 Sam 8:4-6 * 2:8 Jen
 1:26; Nəh 20:4,6; 22:5

“e nian akuakir əmə nəmosiahu in teiuaiu ləhtəni məkəku e nagelo mın,” kəni rəueiu əha “kinəfən nepətian mine nisaiəən kəm in” mətəu-inu in təmos nahməiən mımıs o tah. Əuəh, e nəuviriən rəha Uhgın, Iesu təmımıs o nətəmimi rəfin e nəhue niftəni.†

10 Uhgın təmol natimnati mın rəfin mətəu-inu in təmolkeikei lanəha, kəni natimnati rəfin kəutatig=pən e nəhlmin.‡ Tol lanəha, in təuvir agın mine məhruahru məmə Uhgın təmol məmə Iesu otuva suaru o nosmiəgəhiən nımənin nətəmimi tepət kəhuva nenəti Uhgın məhuva motatig e nəhagəhagiən rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəhan. Kəni təuvir məhruahru məmə e nətəligiən rəha Uhgın, Iesu təkeikei mətəu nahməiən e nımisiən məmə in otuva iətəmi təhmen agın məmə otosmiəgəh ilah.§*

11 Iesu in tatol rəhan nətəmimi kotasim, məmə rəha Uhgın əmə, kəni mətəfəl rəhalah nolien tərəh mın.† Kəni Iesu mine rəhan mın nətəmimi, rəhalah tatə kətiəh əmə. Tol lanəha, kəni Iesu in təsaulisiən

† 2:9 Fil 2:8-9 ‡ 2:10 Rom 11:36 § 2:10 Iesu Kristo in otəkeikei mos nahməiən məmə otəgətun məmə in tatuərisig e Uhgın nian rəfin. (Hip 5:8-9) In təmos nahməiən kəni mine nian iəkis, kəni in mımıs. Mətəu nian rəfin, in tətəhatətə e Uhgın, kəni matol nəuiən, kəni təməni-vivi Uhgın. In təməsəhti aginiən nəuia Uhgın nian kəti mine, nian rəfin in tətəu=pən əmə nəuia Uhgın nati əpnəpın in tətətig e nərahien. In təmuvən e nərahien asoli tepət, mətəu in təmatol nolien təuvir mın əmə, konu in təhmen məmə otuva Iosmiəgəh rəhatah, mine in təhmen o nitian itah məmə kəhuva nenəti Uhgın əhruahru mın, məmə kəhuva motol məmə in mine. (Hip 8:1-2; 12:2-3) * 2:10 Hip 5:8-9; Luk 24:26; Rom 8:17; 2Təs 2:14; 1Pitə 5:1; Hip 2:7; 4:15 † 2:11 Hip 13:12; Efəs 5:26

məmə otauin e lah u məmə pian min mine nəuvinin min.‡ ¹² In təməni=pən kəm Uhgīn məmə,
 “Iəu, oiəkəni pətīgəm ik mine natimnati min iətəm
 ik nəmol kəm piak min mine nəuvinik min.
 Oiəkəni nəpuən məni-vivi ik e nuhapuminian asoli
 e nəhmtilah.”§

¹³ In tətəni min məmə,
 “Iəu oiəkələhu=pən nəhatətəian rəhak e Uhgīn.”*
 Kəni mətəni min məmə,
 “Iəu u, itimah kəlkələh min iətəm Uhgīn təməfa kəm
 iəu.”†

¹⁴ Kəlkələh min əha, Iesu tətəghati e lah, ilah
 nīpətīlah mine nīralah əha ikīn. Ilah u nətəmimi
 agin min. O nati u, Iesu təməkeikei muva e
 nəhue niftəni mos nīpətīn mine nīran təhmen əmə
 e lah, məmə in otuva pialah pəhrīən.‡ Təmol
 lanəha məmə in otimis, kəni nīmisiən rəhan, in oto-
 haris oharis nəsanəniən rəha Iərmis u Setən, iətəm
 tətəskəlīm nəsanəniən rəha nīmisiən. § ¹⁵ Nətəmimi
 kəutəgin e nīmisiən,* nəginian rəhalah tətəskəlīm-
 ərain ilah nian rəfin, təhmen əmə məmə ilah slef
 min. Mətəu Iesu in təmimis məmə otīuvi rəkis
 nətəmi min u, məmə səniəmə ilah slef min. In
 təmitis ilah. ¹⁶ Kotəhrun əsas məmə səniəmə
 in təmasiru e nagelo min, mətəu in təmasiru e
 nəuaniləuis min rəha Epraham.†

¹⁷ Iesu təkeikei mos nīpətīn mine nīran lanəha,
 məmə in otuva mol təhmen e pian min e nolīən
 min rəfin,‡ məmə in təhrun nasəkəhruinian § itah,

‡ **2:11** Mat 28:10 § **2:12** Sam 22:22 * **2:13** Aes 8:17 † **2:13**
 Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14** Jon 1:14 § **2:14** Jen 3:15; 1Kor
 15:54-57; 2Tim 1:10; 1Jon 3:8 * **2:15** 2Tim 1:7 † **2:16** Aes
 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17**
 Hip 5:2

kəni kəutarəriə lan. In otəkeikei muva mol lanəha, təgətun məmə in pris asoli agin pəhriən, tatol uək rəha Uhgın, kəni məmə in otılpin niəməha rəha Uhgın. ¹⁸ Kəni rəueiu əha, nian Setən təfən-əfən kəm lah, kəni Iesu təhrun nasiruiən e lah, mətəu-inu in mın, in tinətəu rəkis nahməiən nian Setən təməfən-əfən=pən kəm in.*

3

Iesu in tapirəkis Mosis

¹ Piak mın mine nəuvinik mın, Uhgın təmauin* pəti e tah o nuvəniən e negəu e neai, kəni mol məmə kitah nətəmi asim. Mətəu-inu Iesu tətəsi ru lanəha e tah, itəmah onəkotəkeikei motətəlig pik e Iesu əha, in aposil† kəni in pris asoli agin rəha nəfakiən rəhatah iətəm kitah kautəni pətigəm. ² Uhgın təməfəri Iesu məmə in otol uək u, kəni in təmol nəuia Uhgın e natimnati rəfin, təhmen e Mosis aupən təmol nəuia Uhgın e rəhan uək mın rəfin, məmə in tateh vivi nimə rəha Uhgın, inu nətəmimi rəha Uhgın.‡ ³ Ilau pəti katuol nəuia Uhgın, mətəu iətəmi təmuvləkin nimə, nətəmimi kautəfəri nərgin ohni tapirəkis nimə iətəm in təmol. Kəni e noliən əhmen əmə, təhruahru məmə Uhgın otəfəri Iesu tapirəkis Mosis. ⁴ Kəni nimə mın rəfin, nətəmimi kautuyləkin, mətəu Uhgın in təmuvləkin natimnati rəfin iətəm tətətig. ⁵ Mosis in ioluək kəti e nipəgnəua nimə rəha Uhgın, iətəm tatol nəuia Uhgın, mateh nimə rəhan, inu nətəmimi rəha

* **2:18** Hip 4:15 * **3:1** Rom 8:28 † **3:1** Eruh nipəti nəghatiən u “aposil” e tiksınəri. ‡ **3:2** Nam 12:7

Uhgîn. Kəni nəmiəgəhiən rəha Mosis tətəgətun=pən natimnati iətəm Uhgîn otəpanəgətun.

⁶ Krīsto, in mīn tatol nəuia Uhgîn. Mətəu səniəmə in ioluək əmə kəti təhmen e Mosis. In Nətin, kəni tatos nepətiən o narməniğiən e rəhan nimə. Kəni nəmə kitah kəsotəğiniən, kəni motalkut məmə okotəhtul əskasik§ o nati u iətəm kitah kəmotələhu=pən nətəliğiən rəhatah lan, kəni motəfəri ohni, kəni niphəriənien məmə kitah u, nətəmimi rəhan, kitah rəhan nimə.*

Auteh məha-məha itəmah e nəhatətəiən rəhatəmah

⁷ Nəghatiən u inu, Narmin Rəha Uhgîn təməni kəm iətəmi u təmətei e Nauəuə Rəha Uhgîn, kəni Uhgîn təməni məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei məutətəliğ e nəuiak,

⁸ məsotoliən rəhn-kapə təmah təskasik pik, təhmen e tipitəmah mīn ilah kəmautol lanəha aupən məutəhti nəuiak, Uhgîn rəhalah, nian ilah kəmautek askəuvīn iəu, Uhgîn rəhalah, əpəha ikīn təpiə-məpiə ikīn. †

⁹ Ikīn əha, tipitəmah mīn kəmotəkeikei kəm iəu məmə okoteruh rəhak nəsanəniən, nati əpnapīn ilah kəmoteruh pau natimnati mīn iətəm iəmatol o nu fote.‡

¹⁰ Kəni iəu iəmol niəməha kəm lah, kəni mətəni məmə,

‘Nikilah tətən isəu ohniəu nian rəfin.

Kəni ilah motəpəh nolien nati iətəm iətəni kəm lah.’

¹¹ Niəməha təmol iəu, kəni iəmos nonauvīl kəti məni məmə,

§ 3:6 Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 * 3:6 1Kor 3:16; 1Pitə 2:5 † 3:8
Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 ‡ 3:9 Nam 14:3; Dut 1:3; Uək 7:36

‘Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigian ohniəu ikin.’ ”§*

12 Piak min mine nəuvinik min, auteh vivi itəmah min o nati u. Otol məmə nikitəmah aru otəsərahian kəni kəti təsəpəhian nəhatətəian, mol məmə nəkotəuhlin=pən itəmah isəu o Uhgın iətəm tətəmiəgəh məsanən agin. 13 Uhgın təməni “Rəueiu əmə,” kəni nian u “rəueiu” tətətig əhanəh. Tol lanəha, nəkotəkeikei məutəghati rəueiu kəm təmah min, mauteh məha-məha itəmah min nian rəfin, məmə noliən tərah otəseiuaian e təmah kəti mol rəhn-kapə təkaskik o Uhgın. 14 Mətəu-inu nəmə kitah kotəhtul məha-məha motətəuarus=pən nau-nun, motəhatətə e Uhgın təkaskik miəkis, təhmen əmə məmə inu kəmotətəuin motəhatətə vi əmə lan, kəni tətəgətun məmə kitah kinautos pəti natimnati min rəha Kristo. 15 Mətəu sotaluiən e nəghatian iətəm kəməni məmə, “Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiak məsotolian rəhn-kapə təmah təkaskik pik, təhmen e tipitəmah min ilah kəmautol lanəha aupən

mautəhti nəuiak, Uhgın rəhatəmah.”†

16 ?Kəni pəh min u nətəm kəmotətəu pau nəuia Uhgın, məsotolian? Ilah u Mosis təmit rəkis ilah Ijip.‡ 17 ?Nipəh min u kəmotol Uhgın niəməha tol o nu fote? Ilah u, nətəm kəmotol noliən tərah, kəni motəmei mohmis mautəməhl-məhli əpnəpən əmə əpəha təpiə-məpiə ikin.§ 18 ?Kəni nipəh min u Uhgın təmətəghati e lah, matos nonauvil məmə ilah okəsəhuvəniən mohiet pətigəm ikin

§ 3:11 Nam 14:21-23 * 3:11 Sam 95:7-11 † 3:15 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 ‡ 3:16 Nam 14:1-35 § 3:17 Nam 14:29; 1Kor 10:1-13

katos nāmeigian ohni ikin? In tāmētəghati kām nātəmimi nātəm kāmōtəhti nāuiān.* ¹⁹ Kāni kitah koteruh māmə kāməsegəhanian e lah māmə okohiet pətīgəm ikin katos nāmeigian ikin ohni, mətəu-inu ilah kəsōtəhatətəian lan.

4

Ikin katos nāmeigian o Uhgīn ikin

¹ Mətəu kitah u, Uhgīn tāməni-əskasik rəkis māmə kitah kotəhrun nuvəniān ima ikin katos nāmeigian ohni ikin, kāni nāniāskasikiān u, tətəhtul əhanəh, materəh o tah. Tol lanəha, pəh kitah kotətəu itah, kāni motəgīn māmə kitah kəti kol mətə tāsosian nāmeigian əha, ² mətəu-inu kitah kinotətəu rəkis nanusiān təuvir māmə Uhgīn tāmōl əpenə-penə ikin kəti o nāmeigian rəhatah, təhmen əmə māmə inu nātəmi aupən kāmōtətəu nəghatiān lan. Mətəu nəghatiān əha, tāməsasiruiān e lah, mətəu-inu ilah kāmautətəu əmə, məsōtəhatətəian lan. ³ Kitah nātəm kāmōtəhatətə əmə lan, kitah kotəhrun nuvəniān imə, ikin katos nāmeigian ohni ikin. Mətəu rəha nātəmimi mīn u nātəm kəsōtəhatətəian lan, Uhgīn tāməni māmə, “Niaməha tāmōl iəu, kāni iəkos nonauvīl kəti, məni māmə, ‘Ilah ko kəsəhuvəniān ikin katos nāmeigian ikin ohniəu ikin.’ ”*

Tāməni lanəha, nati əpnəpīn māmə tinol əpenə-penə rəkis ikin katos nāmeigian ohni ikin nian in tāmətuəuin matol nəhue niftəni. ⁴ Kitah kotəhrun māmə tinol əpenə-penə rəkis lan, mətəu-inu Nauəuə Rəha Uhgīn in tətəghati e Sapət, mətəni

* **3:18** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3** Sam 95:11; Hip 3:11

məmə, “Təmöl nəhue niftəni, kəni e nian səp̄in lan, Uhḡin təməmeig e rəhan uək.”† 5 Mətəu ikin m̄in nəuvein e Nauəuə Rəha Uhḡin, Uhḡin tətəni məmə, “Ilah ko kəsəhuvəniən ikin katos nəmeigiən ohniəu ikin.”‡

6 Tol lanəha, ikin katos nəmeigiən o Uhḡin ikin əha, in tətətig əhanəh məmə nətəmimi okəhuvən ikin. Mətəu nətəmimi m̄in u aupən nətəm kəmotətəu nanusiən təuv̄ir, ilah kəmotəmkarəpən e nuvəniən ikin katos nəmeigiən ohni ikin, mətəu-inu kəmotəhti nəuia Uhḡin. 7 Konu, uərisig lan, tol=pən Uhḡin təmələhu m̄in nian kəti m̄in o nuvəniən ikin katos nəmeigiən ohni ikin. Nian əha, inu rəueiu. Uhḡin təməni pətigəm nati u kəm Tefit məmə,

“Rəueiu əmə, onəkotəkeikei motətəlig e nəuiən məsotoliən rəhn-kapə təmāh təkaskik p̄ik.”§

8 Nikitəmāh təhti to suah u Josuə* aupən. Nəmə Josuə təməfən nəmeigiən pəhriən kəm lah nian in təmit ilah məhuvən Kenan, konu Uhḡin ko təsəni m̄iniən məmə otələhu nian kəti m̄in məmə in nian rəha nuvəniən ima ikin katos nəmeigiən ohni ikin.†

9 Kəni tol lanəha, kəni in təməni nian p̄is̄in kəti m̄in, nian əha ikin tətətig əhanəh o rəhan nətəmimi məmə okəhuvən motos nəmeigiən, e nolien kətiəh əmə iətəm Uhḡin təməmeig lanəha e rəhan uək m̄in aupən, e nian rəha Sapət. 10 Mətəu-inu iətəmi

† 4:4 Jen 2:2 ‡ 4:5 Sam 95:11 § 4:7 Sam 95:7-8; Hip 3:7-8

* 4:8 Josuə in nərgin kəti e nəghatiən rəha Isrel. Kəni nərgin u Iesu, nərgilau təhmen-əhmen əmə e Josuə e nəghatiən rəha nətəm Kris. Nian Josuə təməfən nəmeigiən kəm nətəm Isrel əpəha Kenan, nəmiəghian rəha Josuə in tətəgatun nati iətəm Iesu otəpanol, məfa nəmiəghian pəhriən kəm tah. † 4:8 Dut 31:7; Jos 22:4

tatuvən imə məmə otos nəmeigian u, in otəmeig e rəhan uək, təhmen əmə e Uhgın iətəm tətəmeig e rəhan uək aupən.‡ 11 O nati u, kitah okotalkut əskasik məmə okəhuvən imə motos nəmeigian u. Təsəuviriən məmə kitah kəti, otitəu=pən noliən rəha nətəm aupən nətəm kəmotəhti nəuia Uhgın, motəmei.

12 Mətəu-inu Nəghatiən Rəha Uhgın,§ in tətəmiəgəh məsanən e uək rəhan.* Kəni in təhmen e nau rəha nəluəginiən tasilə e nikalin pəti mil.† In təhrun nətarerehiən materuh əhruahru nətəligiən min mine nikin pisin pisin min e nətəmimi, təhmen əmə e nau iətəm tətətarereh materuh ikin tətəhtərain min ikin e nikiikilitəmi mine nəhu imə ikin. In tətakil nətəligiən min mine noliən oneuən min e nikitəmi.‡ 13 Uhgın tateruh natimnati min rəfin e nəhue niftəni tətəməhli pətigəm əmə e nəhmtin. Kəni kitah okotəkeikei motəni pətigəm rəfin agin natimnati iətəm kəmotol kəm Uhgın u inu.§

Iesu in təmuva pris asoli agin iətəm təuvir mapirəkis

14 Tol lanəha, pəh kitah kotaskəlim əskasik nəhatətəiən rəhatah iətəm kinotəni pətigəm rəkis, mətəu-inu kitah kautos pris asoli agin kəti rəhatah in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgın, iətəm tinuvən rəkis imə e negəu e neai.* 15 Rəhatah pris asoli agin, in Pris kəti iətəm tətətəu vivi nikitah, mətətəu

‡ 4:10 Jen 2:2; Hip 4:4 § 4:12 1Pitə 1:23; Aes 49:2; Nəh 19:13-15; Jon 12:48 * 4:12 Aes 55:11; Jer 23:29 † 4:12 Efəs 6:17 ‡ 4:12 1Kor 4:5 § 4:13 Nəh 2:23 * 4:14 Hip 7:25

vivi mēmə otəhro itah kəsotəhmenian; mətəu-inu natimnati rəfin iətəm tatek askəuvīn itah e nəmiəgəhian rəhatah, natimnati kətiəh mīn əmə, kīnotek askəuvīn rəkis in e rəhan nəmiəgəhian. Rəhatah pris asoli agin, in tīnəhrun rəkis rəhatah nəpəouian mīn.† (Mətəu nati kətiəh əmə ko, in təsolian nati tərah kəti.) ¹⁶ O nati u, pəh kitah kəsotəginian o nuvənian iuəkīr o jeə rəha kig u,‡ tətəfən rəhan nəuvīrian kəm tah. Kəni ikīn əha, in otasəkəhrui itah, kəni məfa nəuvīrian kəm tah e nīkin agian, e nian rəha nərəhian otuva o tah.§

5

¹ Kitah kotəhrun mēmə nian rəfin Uhgīn tatitəpīn suah kəti kəni mətəfəri in mēmə otuva pris asoli agin, mēmə in suaru rəha nətəmimi okəhuvən o Uhgīn. In suaru rəhalah o nəfənian natimnati kəm Uhgīn, kəni in matol sakrifais o rəhalah nolian tərah mīn.* ² Rəueiu əha, pris asoli agin u, in iətəmimi kəti, kəni in təhrun nolian tīmətīg əmə o nətəmimi,† nətəm kotəruru agin nati iətəm təhruahru, ilah kotagīm rəkis e suaru. In təhrun nolian tīmətīg o nətəmimi mətəu-inu in

† **4:15** Hip 2:17 ‡ **4:16** Jeə rəha kig u, in Uhgīn tətəharəg ikīn, kəni mətərmənīg, mətəu o natimnati mīn iətəm Iesu təmol, jeə rəha kig u, in tətuva təhmen e Ikīn Katīlpīn Nīəməha rəha Uhgīn Ikīn iətəm Oltestīmīn tətəghati lan (Onəkafin e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikīn əha inəha, iətəm Uhgīn tətəsəkəhrui konu mətəhlman e nəuvīrian rəhan ikīn kəm tah kəni mətəfəl rəkis nolian tərah mīn rəhatah. In təhrun nolian e nīra Iesu iətəm təmaiu o tah, kəni təmosiahu rəhan nīəməha. § **4:16** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2** Hip 2:17-18

min tēsəhmenian, mətəu-inu in min təhrun nolian təfagə tərəh.‡ 3 In tatol təfagə tərəh lanəha, kəni tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkeikei mol sakrifais o rəhan aru təfagə, kəni matig mol min rəha nətəmimi min.§

4 Iətəmi kəti ko təsənian məmə in otol uək rəha pris asoli agin, mətəfəri aru in. Kəpə, Uhgın otəkeikei mauin e rəhan kəti iətəmimi məmə in otol uək u, təhmen əmə məmə inu təmauin e Eron aupən.*† 5 Tol lanəha, Krīsto in təməsəfəri aruiən in məmə in pris asoli agin. Mətəu Uhgın in təmitəpin, kəni mənī=pən kəm in məmə,

“Ik nətik.

Rəueiu inuva rəham tatə əhruahru.”‡

6 Kəni ikin kəti min e Nauəuə Rəha Uhgın,§ in tətəni məmə

“Ik pris kəti təhmen e Melkisitek aupən,*† kəni ik onəkol uək rəha pris nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə.”

7 E nəmiəgəhian rəha Krīsto e nəhue niftəni u, in tətəfaki kəm Uhgın, mətətapuah o nasiruiən, mətəsək əfəməh, nəhu nəhmtin tətaiəh. Uhgın tatos

‡ 5:2 Hip 4:15; 7:28 § 5:3 Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7

* 5:4 Hip 5:1-4 kəutəghati əhruahru e uək iətəm pris asoli agin min kəmotol aupən, muva mətəuarus nian nətəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgın e nu fote tinuvən rəkis uərisig Iesu təpanimis.

† 5:4 Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ 5:5 Sam 2:7; Uək 13:33; Hip 1:5

§ 5:6 Sam 110:4 * 5:6 Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † 5:6 Melkisitek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuiən) kəni in pris rəha Uhgın Ilis Pīk. In təmətatig e nian rəha Epraham. Krīsto in təhmen e Melkisitek mətəu-inu in pris mine in kig min. Mətəu nəuaniləuis rəha Eron min, ilah pris min əmə, mətəu səniəmə kig min; Kəni Melkisitek in pris itulin iətəm Uhgın tətəfəri aupən agin, uərisig tətəri Eron. Hip 7:2.

nəsanəniən o nosmiəgəhiən in e nīmisiən. Kəni in təmatisiai Uhgīn, kəni matol nəuian,‡ kəni o nati u, Uhgīn təmətəu in. § 8 Nati əpnəpīn məmə Kristo in Nəti Uhgīn, mətəu in təmətəu nahməiən. Tol lanəha, nahməiən rəha Iesu, təmol in təhrun vivi nīpəti nolīən nəuia Uhgīn,* 9 kəni təmuva iətəmi təhmen aɡīn rəha nolīən uək rəha pris asoli aɡīn rəhatah. Kəni in təmol suaru o nosmiəgəhiən itulīn rəhan nətəmimi mīn u kautol nəuian, matos vivi ilah, matuvən matuvən naunun tikə. 10 Kəni Uhgīn təməfən nərgīn u kəm in, məmə in pris asoli aɡīn təhmen əmə e suah u Melkisitek aupən.†

11 Itimah iəmotos nəghatiən tepət məmə iəkotəni=pīnə kəm təmah, məmə Iesu in pris asoli aɡīn təhmen e Melkisitek. Mətəu tiəkis pīk o nəni-viviən ilah rəfin kəm təmah, mətəu-inu itəmah nəutəlpah pīk o nətəuiən nati kəti kəni motəhrun. 12 Itəmah nəmotəhatətə nuvəh rəkis, kəni təuvīr məmə itəmah nīnəhuva rəkis nəgətun mīn rəha nəghatiən rəha Uhgīn. Mətəu kəpə, itəmah nautol əmə lanəha. Rəueiu əha, kəkeikei kəgətun mīn itəmah, tətəuīn mīn, e nəukəti nəghatiən mīn rəha Uhgīn. Nīpəhrīeniən u, itəmah nəsotəhmeniən o nunīən nauəniən əskasik mīn, mətəu nəkotəhmen əmə məmə nəutəmah əhanəh.‡ 13 Mətəu e nətəmimi mīn u nətəm kəutəmah əhanəh lanəha, ilah u iəpəou mətmətig mīn, kəutəkəku əhanəh, kəsoteinatig vivi əhanəhiən o nəhruniən nəgətuniən mīn rəha nolīən əhruahru. 14 Mətəu nauəniən əskasik in nig nətəmi rəhalah nəhruniən tiniməhtə rəkis,

‡ 5:7 Luk 22:42 § 5:7 Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46

* 5:8 Fil 2:6-8 † 5:10 Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ 5:12 1Pitə 2:2

nətəm kəmotəgətun rəhalah nətəligiən o nəhruniən natimnati pişin pişin mīn iətəm təhruahru mine iətəm tərəh, kəni ilah mautol iətəm təuvir,§ in əmə in əmə.

6

¹ Tol lanəha, təuvir məmə kitah okəsotəgətun miniən nəukəti* nəgətuniən rəha nəhatətəiən e Krīsto, mətəu pəh kitah okautəkeikei mautol məmə okohməhtə e Iesu Krīsto. Kitah kīnotəuhlin rəkis itah e noliən mīn iətəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nīmisiən.† Kitah kīnotəhatətə rəkis e Uhgīn. Təhmen əmə məmə kīnotafəl rəkis nīmei nīmə. Nian əha rəueiu in rəha nuvləkiniən nīmə. ² Kitah kīnotəhrun rəkis nəgətuniən mīn rəha noliən pişin pişin mīn rəha nəueiuian mine nələhu-pəniən nəhlmītəmi e rəhn-kapə iətəmimi o nəfakiən lan. Kəni kitah kīnotəhrun rəkis məmə kitah okotəuməhtul mīn e nīmisiən, kəni motəhrun mīn məmə Uhgīn otakil nətəmimi, kəni məfən nalpiniən itulin rəhan kəm nətəm kautol təfagə tərəh. Natimnati mīn u, kitah kīnotəghati rəkis lan, təsəuviriən məmə kitah kəutisimaru e nəghatiən kətiəh mīn əmə nian rəfin. ³ Kəni kitah okəhuva nətəmimi nətəm kīnohmətə rəkis okəmə Uhgīn təmegəhan e tah.

⁴ ? Okotalkut məmə okotol lanu lan, mətəu təhro e nətəmimi nətəm kəməhuva o Uhgīn mətəu rəueiu kīnotəpəh Uhgīn motəuhlin mīn nəmtahlah o Krīsto? Ilah kəha, ilah nətəm kəmotəh nəhagəhagiən,‡ kəni kīnotun askəuvīn

§ 5:14 Rom 16:19 * 6:1 Hip 5:12 † 6:1 Hip 9:14 ‡ 6:4 Hip 10:32

rækis nauəniən e negəu e neai iətəm Uhgïn tətəfa, § kəni mīnautəhrun məmə in təuvir, kəni mīnautos rækis o Narmīn Rəha Uhgïn.* 5 Kəni ilah u, nətəm kīnotəhrun askəuvīn rækis məmə nəghatiən rəha Uhgïn in təuvir, † ilah kīnotətəu rækis nəsanəniən rəha Narməniğiən Rəha Uhgïn iətəm otəsuvəhiən tuva. 6 Mətəu nəmə ilah kəmotəuhlin nəmtahlah o Uhgïn, suaru kəti tikə mīn məmə okotəuhlin=pa mīn ilah o Uhgïn. ‡ Ilah kəmotərəkin aru əmə ilah, mətəu-inu təhmen=pən əmə məmə kīnotəhti=pən mīn əmə Nəti Uhgïn e niği kəməluau, motəfəri mīn e nəhmti nətəmiimi, kəni ilah mīnəutəuvsan mīn lan, məutərəkin.

7 Nīkim təhti-to nati u. Niftəni u tatos vivi nuhuən iətəm tətəfuv, in nauəniən tepət lan rəha nətəmi mīn u kautol uək ikīn. Uhgïn nīkin tagiən pik ohni, kəni nəuviriən rəhan tətətig lan. 8 Mətəu niftəni iətəm kapīli-apīli mīne manuvehli tateviə əmə ikīn, in təsəuviriən o nati kəti. Tinətaiu əmə o nərəkiniən. E naunun, niğəm otus natimnati iətəm kəutətig lan.

9 Piak mīn, nati əpnapīn iəu iətəghati lanu kəm təmah, mətəu iəkəhrun vivi məmə itəmah nəsotəhmenīən e niftəni tərəh kəha. Iəkəhrun vivi məmə itəmah nautos natimnati mīn u iətəm təuvir mapirəkis, iətəm Uhgïn təməfinə kəm təmah mətəu-inko in tatosmiəgəh itəmah. 10 Uhgïn ko təsaluiən e rəhatəmah uək mīn nəmotol mətəu-inu Uhgïn rəhan noliən təhruahru əmə nian rəfin. Kəni ko in təsoliən nati əpnapīn e noliən təuvir rəha nolkeikeiən iətəm nəmotol kəm in, kəni mautil əhanəh, nian nəmotasiru e rəhan

§ 6:4 Efəs 2:8 * 6:4 Kəl 3:2 † 6:5 Sam 34:8 ‡ 6:6 2Pitə 2:21

min nətəmimi. § 11 Itimah iəkotolkeikei məmə itəmah rəfin nəkautəkeikei mautos nolkeikeian iətəm nəkautol, mautil məmə otatuvən e naunun, kəni itəmah nəkotos nati konu iətəm nəmautələhu=pən əskasik rəhatəmah nətəligian lan.* 12 Itimah iəsotolkeikeian məmə nəkotəlpah, mətəu iəkotolkeikei məmə onəkotos nolian† rəha nətəmimi min ko nətəm kəmotaiu aupən. İlah kəmotəhatətə əskasik e Uhgın kəni mautil rəhalah nətəligian təfəməh.‡ Mautol lanəha, kəni rəueiu, ilah kınotos rəkis natimnati iətəm Uhgın təməni əskasik rəkis məmə rəhalah. §

Rəhatah agke tətətig e negəu e neai

13 Nəniəskasikian kəti tol lanu, iətəm Uhgın təməni kəm Epraham aupən. Nian Uhgın təmol nəniəskasikian rəhan, kəni nərgin kəti tikə min məmə in otos mol nəniəskasikian lan rəhan təfigəm. Mətəu-inu nərgin in ilis tapirəkis nərgin min rəfin. Tol lanəha, Uhgın təmos nonauvil aru əmə e nərgin, mətəni məmə,* 14 “İəu oiəkəhlman e rəhak nəuviriən kəm ik, iahgin. İəu oiəkol rəham nəuaniləuis otepət.”† 15 Mətəu-inu Epraham rəhan nətəligian təfəməh, in təmətəhtahnin matuvən matuvən, mətəuarus nian in təmos natimnati min u iətəm Uhgın təmənəkis məmə otəfən kəm in.‡

16 Nian iətəmimi tatos nonauvil e nərgi

§ 6:10 Mat 10:40,42 * 6:11 Hip 3:6 † 6:12 Hip 13:7 ‡ 6:12
 Jen 1:3; Nəh 13:10; 14:12 § 6:12 Hip 10:36 * 6:13 Jen 22:16
 † 6:14 Jen 22:17 ‡ 6:15 Jen 21:5

iätəmi asoli kəti rəhan,§ kəni nonauvil u rəhan tətəlis rəhan nəghatiən təfigəm. Kəni nətəmimi okotəkeikei motəhatətə e rəhan nəghatiən, ko kəsorgəhu minian ohni.* 17 Uhgın təmos nonauvil e nərgin lanəha, mətəu-inu in tolkeikei məmə otol nətəmimi min u nətəm okotos natimnati min iätəm in təməniəskasik,† ilah okotəhrun vivi məmə rəhan nəlpəkaiən, ko təsəuhliniən nian kəti.‡ 18 Uhgın tatos nonauvil lanəha məmə otəfəri nətəligiən rəhatah u, nətəm kinohiet rəkis motagim kəni məutarəriə lan. Kəni pəh kitah kotaskəlim əskasik nolien əha iätəm Uhgın tinəfa rəkis kəm tah, məmə kitah okotarəriə əskasik e nəniəskasikiən min rəhan. Nati mil u, nəniəskasikiən mine nonauvil rəhan, ilau ko kəsəuhlin minian nian kəti, mətəu-inu Uhgın, təseiüəiən nian kəti.

19 Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən təskasik o nosiən natimnati min əha, tol lanəha, mol məmə nuhuiniən u, in təhmen e agke kəti iätəm tətəskəlim vivi rəhatah nəhatətəiən,§ məmə nati kəti otəsəlauəliən lan kəni məsiuvi rəkis minian itah. Nuhuiniən u tatiti=pən itah kautəhuvən=pən e napən rəha İkin Tasim Agın İkin məutəhuvən ikinu ima Uhgın əpəha ilis e negəu e neai.* 20 İkin əha, İesu tinuvən rəkis ikin rəhatah lan, məmə

§ 6:16 E nolien rəha nəlisiən nəghatiən təskasik, nəmə kitah kəti tolkeikei məmə otol lanəha, kəni in tatos nonauvil e nəmanin uə nəuvinin. Mətəu nətəm İsrel aupən, ilah kəmautos nonauvil e nərgi iätəmi asim kəti, uə nati kəti iätəm tasim, kəni nian nətəmimi nəuvein kəutətəu, kəni ilah kəutəhatətə e nəghatiən iätəm kautəni. Ko kəsotorgəhu minian ohni, mətəu-inu nərgin əha kəmotəni, in tətəlis-ərain nəghatiən təskasik. * 6:16 Eks 22:11 † 6:17 Rom

4:16 ‡ 6:17 Nam 23:19; Tait 1:2 § 6:19 Fil 3:12 * 6:19 Lev 16:2; Hip 9:2,3,7

oterəh e suaru rəhatah.† In təmuva rəkis pris asoli agin‡ təhmen əmə e pris u Melkisitek§ aupən, kəni in otatos uək u nian rəfin, naunun tikə.

7

Melkisitek

¹ Suah u, Melkisitek,* in kig rəha Salem,† kəni in pris rəha Uhgın u İlis PİK Agın. Aupən, nian Epraham təmuvən e nəluaginian ilah kig min, kəni in təmol win e lah. Kəni in minitəlig minətuva. Melkisitek, in təmuvən meruh Epraham e suaru, kəni in təməfaki mətapuəh=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuviriən kəm Epraham. ² Kəni Epraham, təmos rəkis tait‡ e rəhan natimnati min iətəm təmol win lan e nəluaginian, kəni məfən kəm Melkisitek. Melkisitek u, nıpəti nərgin konu, “Kig rəha Nəhruahruian.” Kəni nərgin kəti min u, kətauin lan məmə Kig rəha Salem, nıpətin u məmə, “Kig rəha Nəməlinuian.” ³ Nauəuə Rəha Uhgın təməsəghatian e rəhan tatə mine məmə mine nəuaniləuis min. Kəni təsəniən nian təmair lan, mine nian iətəm təmimis lan. Təhmen əmə məmə in təməsimisian, in tatol əhanəh uək rəha pris. Tol lanəha, nəkeruh məmə in təhmen nəuvetin e Nəti Uhgın u in pris itulin kəti.§

† **6:20** Hip 4:14 ‡ **6:20** Hip 2:17 § **6:20** Hip 5:16 * **7:1** Jen 14:17-20 † **7:1** Nərgin əha, Salem, in nərgin əuas rəha Jerusiləm aupən. Nərgin əha, Salem, nıpətin u “nəməlinuian.” ‡ **7:2** Tait u məmə: Nəmə iətəmi kəti tatos nati ilah ten, nəmə pikəh uə nəuanigi uə məni, kəni tos rəkis kətiəh e natimnati ten konu məmə təfən kəm Uhgın uə kəm iətəmi kəti, nati kətiəh konu kəutəni məmə “tait.” § **7:3** Sam 110:4

⁴ Nikim tæhti-to Melkisitek. In iætæmi asoli kæti. Nati æpnapin mæmæ tîpitah u Epraham in iætæmi asoli, mætæu in tæmætisiai pik Melkisitek, mætæfæn ræhan tait kæm in ræha natimnati min iætæm tæmol win lan e næluaginian.* ⁵ Kitah kotæhrun mæmæ, e nu min ræfin, nætæm Isrel ilah kotækeikei mautæfæn ræhalah tait kæm næuanilæuis min ræha Lifai, ilah u pris min, tæhmen=pæn æmæ mæmæ inu Lou ræha Uhgîn tætæni mine. Nati æpnapin mæmæ pris min æha ilah min næuanilæuis min ræha Epraham, tæhmen e nætæmimi min ræfin ræha Isrel, mætæu pialah min u nætæm Isrel, kotækeikei mautæfæn tait kæm lah.

⁶ Melkisitek u, in sæniæmæ næuanilæuis kæti ræha Lifai. Mætæu in tæmos tait min u ræha natimnati ræha Epraham. Kæni in tæmæfaki=pæn kæm Uhgîn mæmæ otæhlman e næuviriæn ræhan† kæm Epraham u, Uhgîn tæmæfæn ræhan næniæskasikiæn kæm in. ⁷ Kæni tæhruahru agin mæmæ iætæmimi iætæm tatos nærgin asoli otæfaki mæmæ Uhgîn otæhlman e næuviriæn tatuvæn e iætæmimi iætæm læhtæni æmæ lan. ⁸ Kæni pris min nætæm kautos tait u, ilah nætæmimi æmæ, nætæm okæmanohmis. Mætæu Melkisitek u, in tatos tait, kætæni mæmæ in tætæmiægæh.‡ ⁹ Epraham tæmætæou ræhan tait tatuvæn kæm Melkisitek lanæha, kæni kæhrun næniæn mæmæ Lifai iætæm tatos tait ræha Isrel, in min tæmæfæn tait kæm Melkisitek mætæu-inu Lifai in mipin tærah ræha Epraham. ¹⁰ Mætæu-inu nian Melkisitek tæmeruh Epraham, Lifai tæmæsair æhanæhæn. Mætæu nian Epraham tæmætæou lanæha tait tuvæn kæm Melkisitek, in

* **7:4** Jen 14:20 † **7:6** Jen 14:19,20 ‡ **7:8** Kætæni mæmæ Melkisitek tætæmiægæh mætæu inu Nauæuæ Ræha Uhgîn tæsæniæn mæmæ tæmimis nian kæti mine. Hip 7:3 § **7:8** Hip 5:6

təhmen əmə məmə rəhan u nəuaniləuis, Lifai, in min təmətəou=pən tait kəm Melkisitek, mətəu-inko in tinətatiḡ rəkis e nipəti rəhan kəha.*

Kristo təhmen e Melkisitek

¹¹ Pris min rəfin rəha Isrel kəmotšipən e nəuaniləuis rəha Lifai. Uhgın təməni məmə pris min kəha okautol natimnati pišin pišin min. Kəni uək rəhalah, in nəukəti Lou iətəm Uhgın təməfən kəm nətəm Isrel. Mətəu uək min rəfin iətəm pris min kəmotol, kəsotəhmenian† o noliən rəfin natimnati iətəm Uhgın tolkeikei e nətəligiən mine niki nətəmimi.‡ Tol lanəha, pris kəti min təkeikei muva. In təsisipəniən e nəuaniləuis rəha Lifai mine Eron,§ mətəu-inu uək rəha pris min əha təsəhmenian. Kəpə. Pris pišin kəti təkeikei muva iətəm in təhmen e Melkisitek. ¹² Nian noliən rəha nitəpiniən pris tətəuhlin, kəni Lou okəkeikei kəuhlin min. ¹³ Otəkeikei mol lanu lan mətəu-inu, kitah kəutəḡhati e Iərməniḡ rəhatah, iətəm təmsipən e nəuaniləuis pišin kəti iətəm iətəmi kəti tikə e nəuaniləuis əha təmol uək e oltə təhmen e pris kəti. ¹⁴ Kitah kinotəhrun rəkis məmə Iərməniḡ rəhatah in təmsipən e nəuaniləuis rəha Juta,* kəni

* **7:10** Nati kisil kəhləḡətuḡn məmə Melkisitek in ilis tapirəkis pris min u nəuaniləuis rəha Lifai. Kətiəh u, Melkisitek in təməsimisiən, tətəmiəḡəh əmə. Keiu u, tipə Lifai u Epraham, in təmətəfən tait rəhan kəm Melkisitek. Kisil u, Melkisitek təməfaki=pən kəm Uhgın məmə otəhlman e nəuviriən rəhan kəm Epraham, mətəu səniəmə Epraham təməfaki=pən rəha Melkisitek. † **7:11** Hip 7:18,19; 8:7

‡ **7:11** Hip 10:1 § **7:11** Nian Uhgın təməfən Lou kəm Mosis, təməni məmə pris min rəfin okohiet e nəuaniləuis rəha Lifai. Eron in təmsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni in təmaupən pris asoli agin rəha Isrel.

* **7:14** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nəh 5:5

nian Lou rəha Mosis təmətəghati e uək rəha pris min, in təməsəghati aginian e nəuaniləuis u.

¹⁵ Mətəu təuvir əmə, mətəu-inu kitah kinotəhrun məmə pris kəti min təmuva rəkis, iətəm təhmen e Melkisitek. ¹⁶ Lou təməni məmə pris min

kotəkeikei motsipən e nəuaniləuis rəha Lifai, kəni nati əpnəpən Iesu təsisipəniən e nəuaniləuis əha, mətəu in təmuva pris kəti. Kəni in təmos uək rəha pris e nati kəti iətəm təsanən mapirəkis Lou, mapirəkis nəuaniləuis rəha Lifai. In təmos uək rəha pris e nəsanəniən rəha nəmiəgəhiən u rəhan iətəm naunun tikə. † ¹⁷ Nauəuə Rəha Uhgīn tətəni məmə,

“Ik pris kəti təhmen e Melkisitek‡ aupən, kəni ik onatol uək rəha pris nian rəfin, matuvən matuvən naunun tikə.”

¹⁸ Kəmələhu kalin Lou aupən, mətəu-inu rəhan nəsanəniən tikə, in təsasiruiən, ko təsolian nati kəti. § ¹⁹ Mətəu-inu Lou əha, təruru nələhu əhruahruian nati kəti.* Kəni rəueiu əha, noliən pišin kəti iətəm təuvir mapirəkis, in tinos nimein, məmə kitah okotələhu=pən rəhatah nətəligiən lan. Kəni in suaru rəhatah u, o nuvəniən iuəkir o Uhgīn. †

²⁰ Uhgīn təməni əskasik məmə Kristo in otol uək rəha pris matuvən matuvən naunun tikə, kəni təmos nonauvil ohni, məmə rəhan nəghatiən otəfigəm. Mətəu təməsosian nonauvil lanəha o pris min aupən. ²¹ Mətəu Uhgīn təmos əmə nonauvil

† **7:16** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 ‡ **7:17** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 § **7:18** Rom 8:3; Kəl 3:21; Hip 9:9; 10:1 * **7:19** Rom 3:20 † **7:19** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8

nian Iesu tæmuva pris. Nauæuə Rəha Uhgîn tətəni məmə,

“Iərmənig təmos nonauvîl kəti,
kəni ko otəsəuhliniən nətəligiən rəhan.‡

In tətəni məmə,

‘Ik onəkol uək rəha pris nian rəfin,§
matuvən matuvən naunun tikə.’ ”

²² Uhgîn təmos nonauvîl lanəha, matol məmə Iesu tuva mol suaru iətəm tatol kitah kotəhrun əsas məmə nəniəskasikiən rəha nasiruiən in təuvîr, mapirəkis nəniəskasikiən u aupən.*

²³ Aupən, pris mîn ilah tepət, mətəu-inu kətiəh tol uək matuvən matuvən mîmîs ko, kəti tos nîmein, mol uək matuvən matuvən, mîmîs mautol əmə lanəha. Ilah kəsotol ituliniən uək. ²⁴ Mətəu Iesu, in otos uək rəha pris rəhatah matuvən matuvən naunun tikə, mətəu-inko, in tətətig itulîn. ²⁵ Tol lanəha, in təhrun nosmiəgəh itulîn agîniən itah u, kotilpîn itah min məmə kəhuvən o Uhgîn, mətəu-inu in tətəmiəgəh itulîn mətəghati rəhatah lan kəm Uhgîn.†

²⁶ O nati u inu, in pris asoli agîn‡ iətəm in təhmen o nasiruiən e tah. In tasim, kəni məhruahru vivi, in təsoliən noliən tərah. In tol pîsîn agîn e nətəm kautol təfagə tərah, kəni in ilis tapirəkis ilah əpəha e negəu e neai. ²⁷ In tol pîsîn e pris asoli agîn mîn u aupən. Nian rəfin, e nian ilah kautol sakrifais rəha nian əha, kotəkeikei mo-taupən mautol sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə tərah rəhalah.§ Uərisig lanko, ilah kəpanotol mîn

‡ **7:21** 1Saml 15:29; Mal 3:6 § **7:21** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20;
7:17 * **7:22** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 † **7:25** Rom 8:34; 1Jon
2:1 ‡ **7:26** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 § **7:27** Lev 9:8; 16:6,

sakrifais kəti mɪn, o nafəl rəkisiən təfagə tərāh rəha nətəmimi mɪn.* Mətəu nian Iesu tategəhan məmə in otol sakrifais aru e rəhan nəmiəgəhiən, o nolien tərāh mɪn rəha nətəmimi,† kəni mau kətiəh əmə‡ in təhmen məuaou. ²⁸ Lou in tətəfəri pris mɪn nətəm kəsotəhmenien.§ Mətəu nonauvɪl rəha Uhgɪn, iətəm tatuərisig e Lou, in tətəfəri Nətin u,* iətəm təuvɪr məhmen agɪn† o nolien uək u, matuvən naunun tikə.

8

Iesu in pris asoli agɪn təuvɪr mapirəkis

¹ Kitah kəutəghati e nati u,* mətəu nəukətɪn tol lanu. Kitah kautos pris asoli agɪn kəti, təhruahru əmə e iətəmi u iəmatəni.† In tinətəharəg rəkis‡ e nɪkalin maru rəha Iətəmi asoli əpəha ilis e negəu e neai, ikɪn ima rəha nepətien mɪne nisiaien. ² In tatol uək əpəha Ikɪn Tasim Ikɪn e negəu e neai, inu Nima Tapolin pəhriən§ iətəm Uhgɪn əmə təmiuvi. Səniəmə iətəmimi iətəm təmiuvi Nima Tapolin əha.*†

* **7:27** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 † **7:27** Efəs 5:2 ‡ **7:27** Rom 6:10; Hip 9:12,26,28; 10:10; 1Pitə 3:18 § **7:28** Hip 5:1-2 * **7:28** Hip 1:2 † **7:28** Hip 2:10 * **8:1** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1** Hip 7:24-28 ‡ **8:1** Afin-to futnot e 1:3 § **8:2** Hip 3:6; 10:21; 1Pitə 2:5; Nəh 13:6 * **8:2** Nəkeruh məmə e nauəuə u iətəmi təmətei in tətəsəl uərisig=pən e Nima Tapolin Rəha Uhgɪn aupən, in aupən e Nimə Rəha Uhgɪn rəha Solomən. In tətəghati nəkeruh nəmə inu katol əhanəh sakrifais kətan lanko, nati əpnapɪn in tətətei nauəuə uərisig e AD 70, mətəu-inu in təmɪtəlɪg=pən uərisig e nətəlɪgɪən rəhan e nətuəuinien rəha natimnati mɪn əha. † **8:2** Hip 9:11,24

³ Kəməfəri rəfin pris asoli aġin mīn u aupən, məmə okautəfən natimnati mīn kəm Uhgīn, kəni mautil sakrifais. E suaru kətiəh əmə, rəhatah u pris asoli aġin, in mīn otəkeikei məfən sakrifais kəti kəm Uhgīn.‡ ⁴ Nəmə in tətatiġ əha e nəhue niŋtəni u, kəni ko səniəmə in pris kəti, mətəu-inu pris mīn əpəha ikin kəutatiġ nətəm kautəfən natimnati kəm Uhgīn, təhmen əmə məmə inu Lou təməni mīne. ⁵ Pris mīn u, ilah kautol rəhalah uək e narmi nimə əmə iətəm tatisikəuvīn§ natimnati mīn iətəm tətatiġ e negəu e neai. Tol lanəha nian Uhgīn təməni=pən kəm Moŋis aupən, məmə otem Nima Tapolin Asim, in təməni məmə,

“Onəkəkeikei mateh vivi məmə onəkol natimnati mīn u təhruahru təhmen əmə e rəhak mak iətəm iəmol mətəgətun rəkis ik lan əpəha ilis e niŋtəuət asoli.”*

⁶ Mətəu rəueiu, Iesu, pris asoli aġin u rəhatah, in tinos rəhan uək iətəm təuvir pīk aġin mapirəkis uək rəha pris mīn aupən. Kəni e nolien kətiəh əmə, Iesu in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm in təuvir mapirəkis nəniəskasikiən əuas rəha nasiruiən, mətəu-inu nəniəskasikiən vi u, in tətəhtul-pəri e nəghatiən mīn iətəm kotəuvir motapirəkis.†

⁷ Nəmə nəniəskasikiən əuas təməhmen pəhriən aġin, kəni Uhgīn təməsəniən məmə nəniəskasikiən vi otuva mos nimein. Mətəu nəniəskasikiən u əuas təsəhmenien,‡ tol lan əha, nəniəskasikiən vi təkeikei muva. ⁸ Mətəu Uhgīn təmeruh nərahien rəha nətəmimi, kəni məni məmə,

‡ 8:3 Hip 9:14 § 8:5 Kol 2:17; Hip 9:23 * 8:5 Eks 25:40 † 8:6 Hip 8:8-13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 ‡ 8:7 Hip 7:11,18; 10:1

“Nian əha ikin otəpanuva,
iətəm iəu, oiəkol nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən
rəha nəuaniləuis min rəha Isrel mine
nəuaniləuis min rəha Juta.

⁹ Nəniaskasikiən rəha nasiruiən u,
in otol pisin agin e nəniaskasikiən əuas rəha
nasiruiən,
iətəm iəu iəmol kəm tipilah min aupən,
e nian u iətəm iəu iəmos nəhlmilah matit ilah
mohiet rəkis Ijip.

Oiəkol nəniaskasikiən vi rəha nasiruiən,
mətəu-inu ilah kəməsotaskəlimiən nəniaskasikiən
u iətəm iəu iəmol kəm lah aupən,
kəni tol məmə iəu iəməpəh ilah məuhlin=pən
nəmtahk kəm lah. §

¹⁰ Kəni iəu, İərməniğ, iətəni pətigəm məmə,
e nian iətəm otəpanuva,
iəu oiəkol nəniaskasikiən vi kəti rəha nasiruiən*
kəm nəuaniləuis min rəha Isrel.
Oiəkəfən rəhak lou min e rəhalah nətəligiən,
kəni iəkətei rəkis=pən e nikilah, †
kəni iəu iəkuva mol Uhgın əhruahru rəhalah,
kəni ilah okəhuva motol rəhak əhruahru
nətəmimi. ‡

¹¹ İlah kəti ko təsuvəniən məgətun nətəm iman ikin
məmə,
‘Ik onəkəkeikei məhrun İərməniğ u.’
Kəni iətəmimi kəti ko təsuvəniən məni=pən
nəghatiən u kəm pian,
mətəu-inu ilah rəfin okotəhrun iəu, §
tətuəuin e nətəmi əpnəpin min

§ **8:9** Eks 19:5-6 * **8:10** Rom 11:27 † **8:10** Lou əuas min
u, kəmətei=pən e kəpiel keiu kuepin-epin. 2Kor. 3:3; Hip 10:16

‡ **8:10** Esik 11:20 § **8:11** Aes 11:9; Jon 6:45

muven mətəuarus=pən nətəm kautos nərgin asoli
mın.

¹² Mətəu-inko, iəu, oiəkəsəkəhruin ilah o rəhalah
noliən mın iətəm təsəhruahru aginien.

Iəu oiəkafəl rəkis noliən tərəh mın rəhalah,
kəni iəu oiəkalu e noliən tərəh mın rəhalah.”*†

¹³ Nian Uhgın tətəghati e nəniəskasikien rəha
nasiruiən u, məmə in nəniəskasikien vi, in tətəni
məmə tateruh nəniəskasikien rəha nasiruiən
aupən, tinəuas rəkis, məmə ko təsoliən mın nati
kəti əha rəueiu. Kəni nati u tinəuas u ko təsol
minien nati kəti, otəsuvəhien təsətig minien.

9

*Ikin Tasim Ikin e nəhue niftəni mine Ikin Tasim
Ikin e negəu e neai*

¹ Kəni e nəniəskasikien rəha nasiruiən iətəm
təmaupən matig, nətəm Isrel kəmotəkeikei
motohtəu=pən suaru əhruahru mın o nəfakien.
Kəni Nima Tapolin Asim, in rəha nəhue niftəni əmə
u. ² Nətəmi aupən u, kəmotiuvu Nima Tapolin Asim
u,* mautol nəuan kəti əpəha nəlugin əhruahru,
kəmotətihli nəuan keiu. Nəuan iətəm tətəupən
lan, kautəni məmə Ikin Tasim Ikin.† E nəuan əha,
kəmotələhu=pən nati kətaharu-pəri lait lan‡ ikin,
mine tepil kəti iətəm kəməlin-pəri piret asim mın
lan.§

³ Kəmiuvi pəsigg=pən napən e nəuan uərisig,
kəni nəuan əha, kətəni məmə, “Ikin Tasim Agin
Ikin.”* ⁴ Ikin əha, nati kəti əha ikin kəmol e

* **8:12** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 † **8:12**
Hip 10:16 * **9:2** Eks 25:8,9 † **9:2** Eks 26:33,34 ‡ **9:2** Eks
25:31-40; Jon 8:12; Nəh 1:20 § **9:2** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48

* **9:3** Eks 26:31-33

aiən u kol tətoraip-oraip, iətəm katəmki=pən nati pien-pien lan, katuvan. Kəni ikin əha, Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən† tətəharəg əha ikin. Bokis u kəmol e niği, kəni kəuveg e aiən u kol tətoraip-oraip. Kəni e niṗəgnəua Bokis əha, pətəl kəti əha ikin kəmol e aiən u kol tətoraip-oraip, kəmargin=pən p̄iret u mana,‡ nəuan nəuветin ikin. Konu kəmələhu=pən m̄in kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin u aupən Uhḡin təmol teviə m̄in.§ Kəni kəpiel mil keiu əha ikin, iətəm kuepin-epin, kəmətei rəkis=pən Lou ilah ten e lau.* 5 Kəni ilis e rəhn-kapə Bokis u, narmi Jerəb rəha Nəhagəhagiən,† ilau keiu əha ikin. Kətiauvi pəs̄ig niməlməilau o Ikin Katilp̄in Niəməha rəha

† 9:4 Bokis rəha Nəniəskasikiən Rəha Nasiruiən u, in “Covenant Box,” uə “Bokis we i Saen blong Promes.” Eks 25:10-22 ‡ 9:4 E nian rəha Mosis, Uhḡin təməfən p̄iret təmsipən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § 9:4 Nam 17:1-10 * 9:4 Eks 31:18 † 9:5 Jerəb mil u ilau, kətəni məmə Jerəb mil rəha Nəhagəhagiən, mətəu-inu nəhagəhagiən asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhḡin tətətig e nəlugin e lau. Nian nəuvein ilau katuos nəhagəhagiən rəha Uhḡin mətian əha kəti. (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10)

Uhg̃in Ikin. †§ Mətəu ko iəsəniən natimnati m̃in u, mətəi əlkələh.

⁶ Nian kəmotəl̃in vivi rəfin natimnati m̃in u, pris m̃in kotəhrun nuvəniən imə miet e nəuan iətəm tətəupən nian ilah kautol uək rəha nəfakiən.*

⁷ Mətəu pris asoli ag̃in, in əmə təhrun nuvəniən imə e Ikin Tasim Ag̃in Ikin. Mətəu ko təsuvəniən nian rəfin. † In təhrun nuvəniən nian kətiəh əmə e nu m̃in rəfin. ‡ Kəni nian in tatuvən, in təkəikei mos ñirə, kəni mol sakrifais lan o nolien tərəh rəhan, § kəni matig mol m̃in o nolien tərəh rəha nətəmimi,* iətəm ilah kotəruru məmə kautol təfagə tərəh.

⁸ Kəni e natimnati m̃in u, Narm̃in Rəha Uhg̃in tətəgətun məmə, nian Nima Tapolin Asim aupən tətətəhtul əhanəh, kəni suaru † tikə əhanəh o tah o nuvəniən e Ikin Tasim Ag̃in Ikin. ⁹ In təhmen əmə e narmi nati kəti ‡ iətəm tətəgətun e nian u iətəm kotatig lan u rəueiu. Natimnati m̃in iətəm pris m̃in kautəfən kəm Uhg̃in, mautol sakrifais lan

‡ 9:5 Ikin Katilpin Niəməha rəha Uhg̃in Ikin, inko, rəhn-kapə Bokis rəha Nəniəskasikiən ilis ikin. Ikin əha, nəhagəhagian asoli rəha nəuviriən mine nəsanəniən rəha Uhg̃in tətətig ikin. Nətəmimi kotəruru nuvəniən imə Ikin Tasim Ag̃in Ikin məmə okeruh nati m̃in u, mətəu pris asoli ag̃in əmə. Kəni in təsuvəniən nian rəfin. Nian kətiəh əmə e nu kətiəh tatuvən. Pris asoli ag̃in təhrun nuvəniən imə Ikin Tasim Ag̃in Ikin, in təmki ñirə rəha sakrifais kəni muvən kəni mol ñirə təfələfəl=pən e rəhn-kapə bokis u. Nolien əha, in nəmtətiən təuvir kəti, iətəm tətəgətun məmə nətəmimi okotəkəikei mōhm̃is o rəhalah nolien tərəh m̃in. Mətəu e nimisiən rəha sakrifais iətəm ñirə in nəmtətiən lan, in tatilpin niəməha rəha Uhg̃in. § 9:5 Eks 25:17-22; Hip 4:16 * 9:6 Nam 28:2-4 † 9:7 Lev 16:2 ‡ 9:7 Lev 16:34 § 9:7 Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * 9:7 Lev 16:15 † 9:8 Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ 9:9 Hip 10:1-2

kəm in, § natimnati m̄in u, kəsotəhmenian o nələhu əhruahruian n̄iki nətəmimi nətəm kəutəhuva o nəfakiən. ¹⁰ Mətəu-inu nəfakiən əuas aupən, in tətəgətun əmə suaru m̄in iətəm kautəni p̄ik nolian rəha nauəniən* mine nəmnimian† mine neikuasiən.‡ Natimnati m̄in u, ilah nati rəha n̄ipətītəmi əmə. Mətəu nolian m̄in əha, ilah katipə figəm əmə kəti rəha nətəmimi, matuvən mətəuarus=pən nian Uhḡin otəuhlin natimnati m̄in rəfin kəhuva mot̄ivi m̄in. §

*N̄imisian rəha Iesu
in sakrifais kəti iətəm in təuv̄ir mapirəkis aḡin*

¹¹ Mətəu rəueiu əha, Kristo tinuva rəkis, kəni in pris asoli aḡin iətəm təməmki natimnati təuv̄ir m̄in, minuva.* Kəni in təmuvən imə e Nima Tapolin Asim iətəm təuv̄ir təhm̄in m̄in, mapirəkis iətəm təmaupən.† Nimə əha, in səniəmə nati kəti iətəm nətəmimi kəmotol, kəni səniəmə nati kəti rəha nəhue n̄iftəni u. ¹² Nian Kristo təmuvən imə e Ikin Tasim Aḡin Ikin, təməsuvəniən e nu m̄in rəfin, təhmen e pris asoli aḡin m̄in aupən kəmautol. In təmol mau kətiəh əmə, kəni təhmen, mətəu-inu in təsosian n̄ira nəni mine n̄ira kau muvən imə məmə otos rəkis təfagə tərāh. Kəpə, in təmos aru əmə n̄iran, muvən imə, kəni in əmə təmətəou nəhmt̄itah m̄itis itah e təfagə tərāh m̄in.‡

¹³ E nolian rəha nən̄iəskasikiən rəha nəsiruiən aupən, kəmol=pən n̄ira nəni mine kau, uə nəuanəhmt̄au e kau iətəm kəmuvan əhtuv e oltə,

§ 9:9 Hip 5:1; 8:3 * 9:10 Lev 11:2-23 † 9:10 Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ 9:10 Lev 11:25,28,40 § 9:10 “Nian Uhḡin otəuhlin natimnati m̄in rəfin kəhuva mot̄ivi m̄in” tətəghati e nian Kristo təm̄imis o nolian tərāh. * 9:11 Hip 10:1 † 9:11 Hip 8:2; 9:24 ‡ 9:12 Rom 3:25

kol=pæn e iætəmi kəti iætəm tamikmik e nəhmti Uhgın məmə nıpətın taruətuəh, namikmikien tikə lan. ¹⁴ Mətəu nıra IesuŞ in tatos nəsanəniən asoli tapirəkis natimnati mın u.* Krısto in təmol aru sakrifais lan, e nəsanəniən rəha Narmin iætəm tətətiğ itulin. In sakrifais kəti iætəm təhruahru ağın, nərahien kəti tikə lan. Tol lanəha, kəni nıran in tatos nəsanəniən, təhmen o nafəliən nikitəmah† o nolien mın iætəm kotəhrun niti-pəniən itəmi e nımisiən, məmə itəmah onəkotəfaki əmə kəm Uhgın iætəm tətəmiəğəh.‡

¹⁵ O natimnati mın u iætəm Iesu təmol, in suaru o nosiən nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən.Ş Uhgın təmauin e nətəmimi rəhan, kəni məni əskasik kəm lah məmə natimnati təuvır mın u, in rəhalah. Kəni natimnati mın u, ko kəsohkəiən nian kəti,* mətəu okəutatig itulin. İlah okotos natimnati mın u, mətəu-inu rəueiu nımisiən rəha Krısto in tinətəou rəkis nəhmti təfagə tərah rəha nətəmimi mın u nətəm kəmotatgəhli Lou rəha nəniəskasikiən rəha nasiruiən iætəm təmaupən matig.

¹⁶ Nəmə Iesu təsimisiən lanəha, kəni rəhan nətəmimi okəsotosiən natimnati təuvır mın iætəm in təməniəkis məmə rəhalah. Mətəu-inu nəmə iətəmi kəti tol nəniəskasikiən kəti məmə rəhan natimnati otuvən o iətəmi pisin kəti nian in otimis, kəni iətəmi u in otəkeikei mimis pipim, konu nəniəskasikiən rəhan in otətətiğ mətəmiəğəh. ¹⁷ Nəniəskasikiən kəti tol lanəha, təsətiğiən məsəmiəğəhiən nian iətəmimi təməni tətətiğ əhanəh. Rəhan nəniəskasikiən in otətətiğ

Ş 9:14 1Pitə 1:2,18-19 * 9:14 Hip 10:4 † 9:14 Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1Jon 1:7 ‡ 9:14 Tait 2:14 § 9:15 Luk 22:20 * 9:15 Hip 10:34

matəmiəgəh əmə nian in tɪnimis rəkis. 18 O natimnati mɪn u, e nəniəskasikien rəha nasiruiən aupən, nira nati miəgəh kəti təkəikei maiəh, təgətun məmə nati kəti təmimis, kəni otol məmə nəniəskasikien in tətəmiəgəh mətətig.

19 Tol lanəha, nian Mosis in təməni pətigəm rəkis nəghatien mɪn rəfin rəha Lou kəm nətəmimi, kəni uərisig lan, in təmos nimeimei sipsip kəmol tərərəuv mɪne nəhlmi nigɪ u hisop, məuveri=pən e nira nətɪ kau mɪne nira nəni mɪne nəhu, kəni morarəgrəg=pən nərə e nauəuə rəha Lou mɪne nətəmimi mɪn.† 20 Kəni in təməni=pən kəm lah məmə, “Inu nira nati miəgəh kəti iətəm təmimis o nolien nəniəskasikien rəha nasiruiən rəha Uhgɪn tətətig mətəmiəgəh. Kəni itəmah nəkotəkəikei mautisiai, mautol nəuiən.”‡ 21 E nolien kətiəh əmə, Mosis təmol=pən nərə e Nima Tapolin Asim mɪne natimnati mɪn iətəm kəmos o nəfakien. 22 Lou tətəni məmə pris otəkəikei matol=pən nərə e natimnati tətət, iuəkɪr natimnati rəfin, məmə ilah okotasim. Kəni nəmə nərə təsaiuiən ohni, kəni Uhgɪn ko təsafəliən təfagə tərəh.§

23 Tol lanəha, nərə rəha nolien sakrifais, in təmaiəh o nolien natimnati mɪn u kotasim. Mətəu Nima Tapolin Asim mɪne natimnati mɪn rəhan əha ikɪn, ilah narmɪ natimnati mɪn əmə* iətəm tatəpsen=pən natimnati iətəm kəutatig e negəu e neai. Mətəu nəfakien o natimnati iətəm tol nɪpətɪ nati agɪn mɪn, iətəm kəutatig e negəu e neai, nira nati miəgəh təsəhmenien o nolien ilah kotasim. Okəkəikei kol sakrifais kəti iətəm təuvɪr mapirəkis.

† 9:19 Eks 24:6-8 ‡ 9:20 Eks 24:8; Luk 22:20 § 9:22 Lev 17:11

* 9:23 Hip 8:5

24 Iesu in t̄asuv̄anīan im̄a e Ikin Tasim Ikin r̄aha n̄ahue n̄ift̄ani u, īat̄em n̄at̄emimi ̄am̄a k̄emotol. Nim̄a k̄aha, in narmi nati ̄am̄a r̄aha Ikin Tasim Ikin p̄ahrīan ̄ap̄aha ilis e neḡau e neai. M̄at̄au Iesu t̄amuv̄an e neḡau e neai, k̄ani r̄aueiu ̄aha in t̄at̄ahtul e n̄ahmti Uhgin, k̄ani n̄im̄isīan r̄ahan in sakrifais r̄ahatah matos n̄imeitah.†

25 K̄ani nian Iesu t̄amol aru sakrifais e r̄ahan n̄amīaḡahīan, in r̄ahan nolīan tol p̄isīn e pris asoli agin u aup̄an. E n̄anīaskasīkīan r̄aha nasiruīan u aup̄an, pris asoli agin ot̄akeikei muv̄an im̄a e Ikin Tasim Agin Ikin k̄ani mos nira nati mīaḡah, s̄anīam̄a niran aru, mol sakrifais lan. T̄akeikei matol lan̄aha e nu min r̄afin. M̄at̄au Kristo t̄amuv̄an e Ikin Tasim Agin Ikin e neḡau e neai, t̄amos aru niran k̄ani mol sakrifais lan mau k̄atīah ̄am̄a k̄ani tin̄ahmen.

26 N̄am̄a Kristo t̄amatol sakrifais lan̄aha e nu min r̄afin, t̄ahmen e pris min u aup̄an, in ot̄akeikei m̄at̄au nahm̄aīan nian tep̄at̄ t̄atūuin e nian Uhgin t̄amol n̄ift̄ani. M̄at̄au r̄aueiu, kitah kinotatig e nau-nun nian, in t̄amiet p̄at̄iḡam=pa mau k̄atīah ̄am̄a,‡ m̄am̄a otol aru sakrifais e r̄ahan n̄amīaḡahīan o nos r̄akisīan t̄afaḡa t̄arah. K̄ani r̄ahan sakrifais, in naunun.

27 Kitah n̄at̄emimi, Uhgin tin̄al̄ahu nian ̄ahr̄uahru r̄ahatah k̄atīah k̄atīah m̄am̄a okohmis lan, mau k̄atīah ̄am̄a. K̄ani ūarisig lanko, in otakil r̄ahatah nolīan min. § 28 K̄ani Kristo t̄amol aru sakrifais lan, mau k̄atīah ̄am̄a,* m̄am̄a in otatip̄a e t̄afaḡa r̄aha n̄at̄emimi tep̄at̄.† K̄ani ūarisig, nian otatit̄elig=pa min,‡ in ot̄asuvāīan min o nos r̄akisīan t̄afaḡa t̄arah.

† 9:24 1Jon 2:1; Rom 8:34 ‡ 9:26 Hip 9:12,28 § 9:27 2Kor 5:10 * 9:28 Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 † 9:28 Aes 53:12 ‡ 9:28 Mat 16:27

Kəni nətəmimi nətəm kəutəhtahnin, nəumis tus ilah ohni, ilah u, Kristo otəsuvəhiən məmə in otakil ilah, mətəu otuva mīn məmə in otosmiəgəh ilah. §

10

Sakrifais rəha Iesu, təmol nian kətiəh əmə, kəni in tənəhmen

¹ Natimnati mīn rəha Lou, ilah kotəhmen e narmī nati* iətəm otəsuvəhiən kəhuva, mətəu ilah səniəmə nīpəti nati. E nu kətiəh kətiəh mīn rəfin pris mīn kotəkeikei mautol əmə sakrifais lanko. Mətəu nati əpnəpīn məmə ilah kautol sakrifais, mətəu Lou in təruru noliən nəfaki mīn nətəm kəhuva o Uhgīn kotəhruahru e nəhmtīn, mətəu-inu ilah narmī sakrifais aɡīn əmə, mətəu ilah səniəmə nīpəti nati. ² Nəmə sakrifais mīn ilah kotəhmen, motəhrun noliən nətəmimi kotəhruahru. Kəni nəfaki mīn kotəhrun nələhuiən motəpəh noliən rəha sakrifais, mətəu-inko nīkilah tənəruən rəkis mau kətiəh əmə təhmen. Kəni nəmə tīnafəl rəkis nīkilah lanəha, kəni ilah kəsotətəu mīniən tərəh o rəhalah noliən tərəh. Mətəu, kəpə, ilah kautətəu əhanəh tərəh. ³ Tol lanəha, e nu mīn rəfin, ilah kautol pau sakrifais, mətəu nati u tatol əmə məmə ilah ko kəsotaluiən e noliən tərəh mīn rəhalah, ⁴ mətəu-inu nira nəni mīne kau in təruru aɡīn nos rəkisiən təfagə tərəh. †

⁵ Tol lanəha, nian Kristo tuva e nəhue niftəni, in təməni=pən kəm Uhgīn məmə,
“Ik nəkəpəh sakrifais mīn mīne natimnati mīn
kəutəfinə kəm ik.

§ 9:28 2Tim 4:8 * 10:1 Kol 2:17; Hip 8:5 † 10:4 Hip 9:12-14

Mətəu ik nəmöl=pən nīpətīk kəti məmə iəkuvən lan.”‡

⁶ Kəmotuvan əhtuv natimnati e oltə təhmen e nəfakiən rəhalah otuvnə ohnik,

kəni mautol sakrifais o nafəl rəkisiən təfagə.

Mətəu nati əpnapin kautol lanəha,

mətəu kəsotoliən məmə nīkim tagiən o lah.

⁷ Kəni iəu iətəni məmə,

“Kəmətəi nəghatiən kəti tətətig e Nauəuə Rəha Uhgīn iətəm tətəghati lak məmə,

‘Uhgīn, iəu u, iəmuva o nolīən rəham nətəligiən.’”§

⁸ E nəghatiən u aupən ikin, Krišto təmaupən məni məmə,

“Ik nəkəpəh sakrifais min

mine natimnati min iətəm kautəfinə kəm ik,

mine natimnati min iətəm katuvan əhtuv e oltə,

mine sakrifais min iətəm katol o nafəl rəkisiən təfagə.

Natimnati min u, ik nəkəpəh,

kəni kəsoliən məmə nīkim tagiən o lah,”

(nati əpnapin məmə ilah kautohtəu=pən suaru iətəm Lou təməni.) ⁹ Kəni uərisig, Krišto tətəni min məmə, “Iəu u, iəmuva məmə iəkol nətəligiən rəham.”

E nəghatiən u rəhan, in tatoh rəkis nənīəskasīkiən əuas rəha nasiruiən, məmə in otələhu nənīəskasīkiən vi rəha nasiruiən kəti.

¹⁰ Kəni Iesu Krišto təmol nətəligiən rəha Uhgīn tol lanu. In təmol sakrifais aru e nīpətin,* mau kətiəh əmə,† məmə otol kitah kotasim, kitah u rəhan min nətəmimi.‡

‡ 10:5 Hip 2:14; Sam 40:6-8 § 10:7 Mat 26:39 * 10:10 Hip 2:14 † 10:10 Hip 7:27 ‡ 10:10 Hip 10:14; Efəs 5:26

11 Nian rəfin, pris mīn ilah kautəhtul mautil uək rəha nəfakiən, mautil sakrifais, mautil nati kətiəh əmə nian rəfin, o nafəl rəkisiən noliən tərəh. Mətəu sakrifais mīn u, ilah kəsotəhmen aginiən o nos rəkisiən təfagə tərəh nian kəti. 12 Mətəu pris u rəhatah, tīnol rəkis rəhan sakrifais mau kətiəh əmə, kəni sakrifais əha in təhmen məuaou o nafəl rəkisiən noliən tərəh rəha nətəmimi tatuvən matuvən naunun tikə. Kəni nian tīnələhu rəkis lanəha rəhan sakrifais, kəni in tīnətəharəḡ e nəhlmi Uhgīn maru, ikin ima nepətiən mine nisiaiən. 13 Kəni ikin əha, in tətəhtahnin əmə məmə Uhgīn otol rəhan tikimīr mīn kotəhmen e napən iətəm tətəfəl nəhlkin lan,* 14 mətəu-inu e noliən sakrifais mau kətiəh əmə əha, Kristo təmol məmə rəhan nətəmimi nətəm Uhgīn təmələhu məmə rəhan, ilah mīn u kinotəhruahru e nəhmtin, matuvən matuvən, naunun tikə.

15 Kəni Narmin Rəha Uhgīn, in mīn tətəni-vivi natimnati mīn u kəm tah. In təməni məmə,

16 “Tərmənig tətəni məmə,

‘Nian iətəm otəpanuva,

oiəkol nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən kəm rəhak nətəmimi tol lanu lan.

Iəu oiəkəfən lou mīn rəhak e nikilah,

kəni oiəkətei rəkis=pən e nətəligiən rəhalah.’ †

17 Kəni in tətəni mīn məmə,

§ 10:12 Pris mīn, ilah kautəhtul əmə nian ilah kinotol rəkis sakrifais mīn rəhalah, mətəu-inko rəhalah sakrifais mīn ko təsolian naunun nian kəti. Mətəu Iesu in təməharəḡ, mətəu-inu in, rəhan sakrifais, tatol nian kətiəh əmə o nafəliən rəhatah noliən tərəh mīn. Rəhan sakrifais in təhmen agin mapirəkis. Kəni Iesu tətəharəḡ itulin. Eruh mīn-to Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14.

* 10:13 Afin-to futnot e Hip 1:13 † 10:16 Jer 31:33; Hip 8:10

“Iəu oiəkalu e rəhalah nolien tərəh min, kəni nīkik otəsəhti minian nolien min rəhalah nətəm kəutatgəhli Lou.”‡

18 Nian Uhgīn tətəfəl rəkis nolien tərəh min rəha iətəmi kəti, kəni tol məmə ko təsəhmenian, məmə in otol min sakrifais tuvən kəm Uhgīn ohni.

*Pəh kotəhtul əskasik
e rəhatah nəhatətəian*

19 Piak min mine nəuvinik min. Tol lanəha, kəni nira Iesu təmol məmə kitah kotəhrun nuvənian imə Ikin Tasim Agin Ikin, kəni məsotəginian.

20 Rəueiu əha, Iesu in təmətəi suaru vi kəti, iətəm tətəmiəgəh. In təməhapu napən iətəm tətəhkułpəsīg Ikin Tasim Agin Ikin, tətəgətun=pən nīpətīn. Kəni mol suaru vi u rəhatah məmə kitah kotəhrun nuvən-pənian ikin, məhuvən o Uhgīn. §

21 Kəni pris asoli agin rəhatah, in iətəmi asoli iətəm tətərməniğ* e nimə rəha Uhgīn, inu rəhan nətəmmimi. †

22 Tol lanu, pəh kəhuvən iuəkīr e nəhmti Uhgīn, ‡ e nīkitah iətəm tərīauəh e nəhatətəian pəhriən. Mətəu-inu Krīsto təmol=pən niran e nīkitah məmə kitah okotasim. § Kəni in təməueiu rəkis nīpətītah e nəhu əhlan, in əmə in əmə. * 23 Kitah kotəni məmə kəmotələhu=pən nətəliğin rəhatah e Krīsto. Tol lanəha, pəh kotəhtul məha-məha lan, məsotəlauəl-auelian, mətəu-inu kitah kotəhrun nahgəlian e rəhan nəghatīən min iətəm təməni əskasik rəkis kəm tah. 24 Pəh kotəhgi-pəri nətəliğin rəhatah

‡ 10:17 Jer 31:34; Hip 8:11 § 10:20 Lev 16:2; Mat 27:51; Efəs 2:18; Hip 9:8 * 10:21 Sek 6:13 † 10:21 Hip 3:6 ‡ 10:22 Hip 7:19; Efəs 3:12 § 10:22 Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * 10:22 1Pitə 3:21

m̄in, m̄am̄ə kitah okotolkeikei kitah m̄in, k̄əni mautol t̄əuv̄ir agin k̄əm tah m̄in tatuv̄ən t̄əhm̄in m̄in lan̄əha. ²⁵ T̄əs̄əuv̄ir̄iən m̄am̄ə okot̄əhlman e nol̄iən r̄əha nuhapum̄iniən kitah m̄in. N̄ət̄əm̄imi n̄əuvein ilah kautol lan̄əha, m̄ət̄əu p̄əh kitah kautem m̄əha-m̄əha itah m̄in nian r̄əfin.† K̄əni r̄əueiu koteruh m̄am̄ə nian r̄əha nuvaīən r̄əha Iesu t̄ətuva iuāk̄ir, t̄əuv̄ir m̄am̄ə kitah kaut̄əkeikei e nem əskasikīən itah m̄in, mautol t̄ət̄əri t̄əhm̄in m̄in.

²⁶ T̄əuv̄ir m̄am̄ə kautem əskasik itah m̄in lan̄əha, m̄ət̄əu-inu n̄əm̄ə kitah kinot̄əhrun r̄əkis pau nip̄əhrīən̄iən, m̄ət̄əu kitah kautoht̄əp̄in suaru pīsin maut̄əkeikei e nol̄iən t̄ərah, k̄əni tatol m̄am̄ə sakrifais k̄əti m̄in tik̄ə agin o nos r̄əkisīən t̄əfaḡə t̄ərah r̄əhatah.‡ ²⁷ K̄əni n̄əm̄ə sakrifais k̄əti m̄in tik̄ə m̄am̄ə otos r̄əkis t̄əfaḡə t̄ərah r̄əhatah lan̄əha, k̄əni nati k̄ətīəh əm̄ə əha ikin t̄ət̄atig. Inko, kitah kaut̄əgin, m̄ət̄ər̄əm̄rum̄in, m̄ət̄əu-inko kitah kot̄əhrun vivi m̄am̄ə kitah kaut̄əht̄ahn̄in əm̄ə nalp̄inīən əskasik, m̄ine niḡəm asoli r̄əha nīəm̄əha r̄əha Uhḡin īət̄əm ot̄əkeikei mus r̄əhan tik̄im̄ir m̄in.§

²⁸ E Lou əuas r̄əha Mosis aup̄ən, n̄əm̄ə īət̄əmi k̄əti tatol nati əpn̄ap̄in e Lou matḡəhli, k̄əni īət̄əmi keiu uə kisil okl̄əni p̄ət̄iḡəm in, k̄əni īət̄əmi u t̄əkeikei mim̄is. Ko k̄əs̄əḡinīən ohni.* ²⁹ ?M̄ət̄əu t̄əhro e īət̄əm̄imi u īət̄əm tateviḡ-ərain N̄ət̄i Uhḡin?† Uhḡin t̄əm̄ol n̄ənīəskasikīən r̄əha nasiruīən k̄əm tah, k̄əni nira Kr̄isto t̄əm̄ol n̄ənīəskasikīən u t̄ət̄atig m̄ət̄əmīəḡəh.‡ N̄iran əm̄ə u, t̄əhrun nol̄iən īət̄əm̄imi

† **10:25** Hip 3:13 ‡ **10:26** Hip 6:4-8; 2Pit̄ə 2:20-21 § **10:27** 2T̄əs 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28** Dut 17:6,7 † **10:29** Hip 6:6 ‡ **10:29** Mat 26:28

tasim, kəni in iətəmimi rəha Uhgīn. § ?Mətəu təhro e iətəmimi iətəm tateh əpnapin nīrə u, məmə in səniəmə nati asim kəti? ? Narmin Rəha Uhgīn in tətəuəri nəuviriən rəhan kəm nətəmimi, mətəu təhro e iətəmimi iətəm tətərəkīn əfəməh Narmin əha, mətəu mətəuhlin=pən nəmtahn lan məpəh nəuviriən rəhan? Iətəmi u, təhruahru agin əmə məmə nalpiniən rəhan in otəskasik mapirəkis nalpiniən rəha iətəm tətətgəhli Lou rəha Mosis.*

³⁰ Mətəu-inu kitah kinotəhrun rəkis Uhgīn u iətəm təməni məmə,

“Nalpiniən nitai nati, inu uək əmə rəhak.

Kəni iəu oiəkalpin nitai noliən rəhalah təhmen əhmen əmə.”†

Kəni in təməni məmə,

“Tərmənig in otakil noliən rəha nətəmimi rəhan.”‡

³¹ Uhgīn u iətəm tətəmiəgəh mətəsanən agin, tətətig mətətig. Kəni nəmə kitah kotətig əhanəh e təfagə tərəh, kəni in otələs itah e nəhlmin mol nalpiniən kəm tah. Nati u in nati kəti məmə okəgin pəhriən lan.

³² Təuvir məmə nikitəmah təhti nian u aupən, nian nəhagəhagiən tətətasiəgəpin itəmah aupən. E nian u, itəmah nəmotətig e nəluaginiən asoli e nəmiəgəhiən, kəni in nian iəkis kəti, iətəm nəmotətig e nahməiən asoli. § Mətəu itəmah nəmutəhtul əskasik. ³³ Nian nəuvein nətəmimi

§ **10:29** Nəh 1:5 * **10:29** Nəmə nətəmimi nəuvein u kəmotəhatətə rəkis e Iesu, konu motətig mohtəlig=pən min e noliən aupən mautol noliən tərəh, ilah kautol noliən tərəh e fes u tətəghati lan. † **10:30**

Dut 32:35 ‡ **10:30** Dut 32:36; Sam 135:14 § **10:32** Fil 1:29,30

kautāni rah itamah e nāhmti nātēmimi,* kēni mautil mīn natimnati tērah mīn nēuvein e tāmāh. Nian nēuvein, itamah nēmotos mautil=paen o nātēmi mīn ko nātēm katol tērah e lah lanēha.³⁴ Itamah nēmotos mautil=paen o lah lanēha, kēni nian kāmēhuvēn e kalēpus, kēni itamah nēmotasiru e lah motātēu tērah o lah e nian iākis mīn rēhalah.† Kēni nian nātēmimi kēmotaklēh e natimnati mīn rēhatāmāh, kēni itamah nīkitāmāh tēmagiēn ēmā, ‡ mātēu-inu itamah nēmotēhrun rākis mēmā rēhatāmāh natimnati nēuvein ēha ikīn kautatig e neai, iētēm kotēuvīr motapirākis. Kēni natimnati mīn u, ko kēsōhkēiēn nian kēti.§

³⁵ Inēha, in nātēouiēn asoli rēhatāmāh iētēm Uhgīn otēpanēfinē kēm tāmāh. Kēni mātēu-inko o nati tēuvīr mīn ēha iētēm kautēmāhli aupēn e tāmāh, tēsēuvīriēn mēmā onēkotēmkarēpēn e nēhatētēiēn ēskasik rēhatāmāh. ³⁶ Itamah nēkotēkeikei motol rēhatāmāh nētēligiēn tēfēmāh,* mēmā nēkotol natimnati iētēm Uhgīn tolkeikei. Kēni itamah onēpanotos natimnati mīn iētēm in tēmāni ēskasik mēmā otēfinē kēm tāmāh.† ³⁷ Mātēu tol lanu lan, inko Uhgīn tēmāni mīne mēmā, “Otēsuvēhiēn, kēni iētēmi u iētēm tētūva, in otiet pētīgēm=pa, otēsān tēlig-tēligiēn.‡

³⁸ Mātēu rēhak iētēmimi iētēm tēhruahru e nēhmtāk,
in otētēkeikei e rēhan nēhatētēiēn.§
Mātēu nēmā iēkeruh mēmā tēpēh iēu,
mīnētān tēlig-tēlig,

* **10:33** 1Pitē 4:14 † **10:34** Hip 13:3 ‡ **10:34** 1Pitē 4:13

§ **10:34** Hip 11:16; 1Pitē 1:4,5 * **10:36** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 † **10:36** Hip 6:15; 9:15 ‡ **10:37** Nēh 22:20

§ **10:38** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kēl 3:11

kəni n̄ikik otəsagiəniən ohni.”

³⁹ Mətəu kitah u, kəsotoliən lanəha. Kitah ko kəsotan təlīg-təlīgiən məmə Uhḡin otərəkin itah. Kəpə. Kitah nətəmimi rəha nəhatətəiən e Uhḡin, məmə kitah kautos nəmiəgəhiən.

11

Nəhatətəiən

¹ Nati nak u, in nəhatətəiən? Kitah kotələhu=pən rəhatah nətəligiən e natimnati m̄in u, iətəm otəpanuva, konu nəhatətəiən rəhatah in tatol məmə kitah okotəhrun vivi məmə natimnati m̄in u, ilah n̄ipəhriəniən. Nati əpnəp̄in məmə kəsotehiən* natimnati m̄in u, mətəu kitah kotəhrun vivi məmə kitah okotos mətəu-inko nəhatətəiən tətəgətun lanəha kəm tah. ² Kəni Uhḡin təməni-vivi nətəmi m̄in u aupən o rəhalah nəhatətəiən.

³ Nəhatətəiən tatol məmə kitah kotəhrun vivi məmə natimnati rəha nəhue niftəni u, Uhḡin təməghati əmə, kəni ilah kəmotatig.† Natimnati iətəm kauteruh u rəueiu, in təməsosiən nati kəti iətəm t̄inatig rəkis mol ilah lan. ⁴ Ep̄il in təməhatətə əskasik e Uhḡin, tol lanəha in təməfən nati kəti kəm Uhḡin iətəm təuv̄ir mapirəkis rəha Ken.‡ Kəni mətəu-inu in təməhatətə əskasik e Uhḡin lanəha, kəni Uhḡin təməni pətigəm məmə in iətəmi əhruahru kəti, kəni n̄ikin tagiən o nosiən rəhan natimnati. Kəni nati əpnəp̄in məmə iətəmi u təmim̄is rəkis, mətəu noliən rəha nəhatətəiən rəhan in tətəghati əhanəh kəm tah. §

* 11:1 2Kor 4:18 † 11:3 Jen 1 ‡ 11:4 Jen 4:4-5 § 11:4 Hip 12:24

⁵ Kəni Inok təməhatətə əskasik e Uhgın, tol lanəha in təməsımisiən. Uhgın təmos rəkis in e nəhue niftəni u, məmə otuvən əpəha ilis e negəu e neai. Nətəmimi kəsoteh minian, mətəu-inu Uhgın təmos rəkis in.* Mətəu nian Uhgın təməsos rəkis əhanəhiən, Uhgın təməgətun kəm in məmə nikin tagiən ohni. ⁶ Mətəu nəmə iətəmimi təsəhatətəiən e Uhgın, in təsoliən Uhgın nikin tagiən ohni, mətəu-inu nian iətəmi kəti tolkeikei məmə otuva o Uhgın,† in otəkeikei məhatətə məmə Uhgın tətətig, kəni mətətəou nətəmimi mın ko nətəm kotalkut o nəhruniən in.

⁷ Noa in təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, nian Uhgın təmatəni=pən natimnati mın kəm in əupən, iətəm nətəmimi kəsoteruh əhanəhiən,‡ Noa təmatəisiai matol nəuiən. Kəni in təmuvləkın negəu asoli kəti§ məmə otosmiəgəh rəhan mın. E rəhan nəhatətəiən, təhmen əmə məmə Noa təmətakil nətəmimi. Kəni e rəhan nəhatətəiən, Uhgın təmol in təhruahru e nəhmtin.*

⁸ Epraham in təməhatətə əskasik e Uhgın. Tol lanəha, e nian Uhgın təmauin rəkis lan məmə otuvən e nitəni pisin kəti, in təmol nəuia Uhgın. Niftəni əha, Uhgın təməni əskasik rəkis kəm in məmə otəfən kəm in. Kəni Epraham təmiet, mətəu in təruru məmə tətuvən iə mine. ⁹ Təməhatətə əskasik e Uhgın lanəha, kəni mətətig e niftəni u iətəm Uhgın təməni əskasik əupən məmə otəfən kəm in.† Mətəu təmətatig ikin əha e nima tapolin əmə, təhmen e iapispis kəti. Kəni Aisək mine Jekəp iətəm Uhgın təməfən nəniəskasikiən u

* **11:5** Jen 5:21-24 † **11:6** Hip 7:19 ‡ **11:7** Hip 11:1 § **11:7**

Jen 6:13-22 * **11:7** Jen 6:9 † **11:9** Uək 7:5

kəm lahal pəti, ilau mīn kəmətuatig əmə e nima tapolin.‡ 10 Epraham təmol lanəha, mətəu-inu in tətəhtahnin məmə otuvən e taun kətiŞ iətəm nəukətīn tiəkis, otətatig təfəməh.* Taun u, Uhgīn təmol plan ohni, mol mak e nəmein muvləkin mələhu, kəni mīnol rəkis tətatig.†

11 Serə təməhatətə əskasik e Uhgīn nati əpnəpīn məmə in tīnəpətauəhli aɡīn, mətəu Uhgīn təməfən nəsanənīən kəm in məmə in otemək. In təmələs nətīn u, mətəu-inu in təməhatətə lan məmə otol nəniəskasikīən rəhan tuva miet pətīgəm.‡ §

12 Epraham tīnauəhli rəkis təsuvəhīən tīmīs,* mətəu nəuanīləuīs mīn tepət kəmotsīpən lan. Nati əpnəpīn məmə in iətəmīmī kətiəh əmə, mətəu nəuanīləuīs mīn əha rəhan, ilah tepət pīk, təhmen əmə e məhau mīn e neai mīne nīpəkīl e nīkalkali nītəhi kəruru nəfīnīən.†

13 Nətəmi mīn u, ilah kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn, mətəu nīan kəmohmīs, ilah kəməsotos əhanəhīən natīmna ti mīn u iətəm Uhgīn təməni əskasik məmə otəfən kəm lah.‡ Ilah kauteruh natīmna ti mīn u məmə natīmna ti mīn kautan isəu əhanəh o lah, mətəu nīkīlah tagīən məmə okoteruh.§ Kəni ilah mautəni pətīgəm məmə kautatig e nəhue nīftəni u mətəu ilah kotəhmen

‡ 11:9 Jen 12:1-8 § 11:10 Hip 12:22; 13:14 * 11:10 Nəh 21:2,14

† 11:10 Hip 11:16 ‡ 11:11 Suaru kəti mīn rəha nəuhlinīən nəghatīən u tol lanu. “Epraham təməhatətə əskasik e Uhgīn, nati əpnəpīn Serə tīnəpətauəhli rəkis. Mətəu Uhgīn təməfən nəsanənīən kəm in məmə otol nərfīn. In təmələs nətīn u mətəu-inu Epraham təməhatətə e Uhgīn məmə in otol rəhan nəniəskasikīən tuva miet pətīgəm.” § 11:11 Jen 17:19; 18:11-14; 21:2 * 11:12 Rom 4:19

† 11:12 Jen 22:17 ‡ 11:13 Hip 11:39 § 11:13 Mat 13:17

əmə e iapispis min əmə.* Nəhue niftəni u, səniəmə in imalah pəhriən ikin. ¹⁴ Nian nətəmimi kəutəghati lanəha, in tətəgətun əsas əmə, məmə ilah kəutəsal e imalah əhruahru ikin. ¹⁵ Rəhalah nətəligiən təsitəlig-pəniən e niftəni rəhalah aupən, iətəm kinotəpəh rəkis. Nəmə nīkilah təhti lanəha, kotəhrun nītəligiən min, mətəu təsolian lanəha.† ¹⁶ Ilah kotolkeikei imalah iki pişin kəti iətəm təuvir mapirəkis, inu e negəu e neai.‡ Kəni o nati u, in təsaulisiən§ məmə okəni məmə in rəhalah Uhgīn.* Kəni Uhgīn təmol əpenə-penə rəkis e taun kəti† ikin əha o lah.

¹⁷⁻¹⁸ Epraham təməhatətə e nəniəskasikiən min iətəm Uhgīn təməni=pən kəm in. Kəni nəghatiən kəti iətəm Uhgīn təməniəkis kəm in tol lanu, “Kəni okəni Aisək u məmə in nəuaniləuis əhruahru rəham,‡ kəni e Aisək u, oia kol rəham nəuaniləuis otepət otepət.” Mətəu e nəhatətəiən rəha Epraham, nian Uhgīn təmek askəuvin in, in təməhtul maru əmə məmə tohamu nətin nəuan kətiəh əmə§ u Aisək məmə otol sakrifais lan kəm Uhgīn.* ¹⁹ Mətəu-inu Epraham nīkin tətəhti məmə Uhgīn təhrun nolian iətəmimi təmiəgəh min e nīmisiən.† Kəni in təmos min nətin, iuəkir əmə təhmen məmə in təmiəgəh min e nīmisiən.

* **11:13** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1Pitə 1:17; 2:11 † **11:15** Jen 24:6-8 ‡ **11:16** 2Tim 4:18 § **11:16** Mak 8:38 * **11:16** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6,15 † **11:16** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18** Nati ənnapin nətin kəti min u Ismael, rəhan slef təmələs, mətəu nətin u Aisək kətəni məmə in nəuan kətiəh əmə mətəu-inu Uhgīn təməni rəkis aupən məmə otəfən kəm Epraham, kəni in nəti pətan əhruahru rəhan u Serə. Afin-to e Jon 3:16. * **11:17-18** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19** Rom 4:21; Jon 5:21

20 Aisæk tәмәhatәtә әskasik e Uhgın, kәni tol lanәha, tәмәfaki mәмә Uhgın otәhlman e nәuviriән rәhan tuvән kәм Jekәp mine Iso, mәtәni pәtigәm natimnati min iәtәm otәpanuva nian kәti.‡

21 Jekәp tәмәhatәtә әskasik e Uhgın. Tol lanәha, nian iuәkir әmә in timis, in tәмәfaki mәмә Uhgın otәhlman e nәuviriән kәм nәti Josip mil.§ In tәмәfu kasikin, mәhtul әmәhli-әmәhli, kәni in mәtәni-vivi Uhgın.*

22 Josip tәмәhatәtә әskasik e Uhgın. Tol lanәha, iuәkir әmә in timis, kәni in tәмәtәghati e nian nәuanilәuis min rәha Isrel kәpanohiet Ijip. Kәni in tәмәtәni rәkis әmә kәм lah mәмә okotәhro e nikilkilin.†

23 Tatә mine mәмә rәha Mosis kәmuәhatәtә әskasik e Uhgın. Tol lanәha, nian Mosis tәmair,‡ ilau kәmueruh mәмә in suakәku tәuvir kәti, kәni ilau kәmәtuәhluaig lan o mәuig kisil. Kәni ilau kәmәsuәginian e natgәhlian nәghatiән rәha kig.§

24 Mosis tәмәhatәtә әskasik e Uhgın. Tol lanәha, nian in tәmol iahgin, kәni tәмәsolkeikeiән mәмә okәni mәмә in nәti pәtan Ijip kәti u rәhan tatә in Fero, kig rәha Ijip.* 25 In tәмәsolkeikeiән mәмә otәtatig e nagianian rәha tәfagә tәrah mәtәu-inu nagianian rәha tәfagә, in tәtatig o nian әkuәkir әmә. In nikin tәmagiән mәмә otuvән mәutatig ilah nәtәmimi rәha Uhgın, mautәtәu tәrah ilah min

‡ 11:20 Jen 27:27-29,39,40 § 11:21 Jen 48:1,8-22 * 11:21 Jen 47:31 † 11:22 Josip tәмәni mәмә nian nәtәm Isrel okautohiet Ijip, kotos nikilkilin mәhuvән e niftәni Uhgın tәмәniәkis mәмә otәfән kәм lah. Inu kәtәgәtun mәмә Ijip sәniәmә imalah әhruahru ikin. Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 ‡ 11:23 Eks 2:2 § 11:23 Eks 1:16,22 * 11:24 Eks 2:10

ilah. ²⁶ Nikin tāmātāhti mēmā nēmā nētāmimi okotaləh əmu† in mətəu-inu in tətəhatətə e Kristo iətəm otəpanuva, kəni in ko təsaulisiən. In nikin otagiən təhmīn mīn o nati u tapirəkis aḡin mēmā otatətəu təuvir e natimnati təuvir mīn e nəmiəḡəhiən əpəha Ijip.‡ In təmatol lanəha mətəu-inu nian rəfin in tətəsəl=pən o nətəouiən iətəm Uhgīn otəfən kəm in.§

²⁷ Mosis in təməhatətə əskasik lanəha e Uhgīn, kəni təmagim Ijip* məsəḡiniən e kig u iətəm niəməha tatol pik. In təməseirairiən mītəlig, in təməkeikei matuvən, təhmen mēmā inu tateruh Uhgīn u, iətəm iətāmimi təseruhiən e nəhmtin.

²⁸ Təməhatətə əskasik e Uhgīn lanəha, kəni in təmətuəuin nolīən lafet rəha Pasova. In təməni pətigəm kəm nəuaniləuis mīn rəha Isrel mēmā okotəkeikei motorin=pən nira sipsip e doə e nimə mīn rəhalah. Okotol lanəha mēmā agelo iətəm Uhgīn otahli=pa o nuhamuiən iətəmi,† in otəsuhamuiən nenətīlah mīn u nəman,‡ iətəm kəmotəupən motair.

²⁹ Nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn. Tol lanəha, ilah kotəhrun nohapuminiən e Nitəhi Ərarəuv, iətəm təməuəri, kəni kotaliuək lan təhmen əmə e nitəni asik. Mətəu nian nətəm Ijip kəmotalkut o nitəu-pəniən ilah, kəni nitəhi təmelərmin ilah, kəni kotamnīm.§

³⁰ Nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn, kəni tol lanəha, ilah kotaliuək mohtəlau e nīpai asoli e Jeriko. Nīpai asoli u, kəmol e kəpiel. Ilah kəmautohtəlau, mautohtəlau

† 11:26 Hip 13:13 ‡ 11:26 Luk 14:33 § 11:26 Hip 10:35

* 11:27 Eks 12:50-51 † 11:28 1Kor 10:10 ‡ 11:28 Eks 12:21-23

§ 11:29 Eks 14:21-31

e nīpai asoli əha, motətəuarus nian səpīn, kəni əmeiko nīpai asoli u, tītəgīt mīməris-məris.*

³¹ Rehap u, pətan e suaru, təməhatətə əskasik e Uhgīn. Kəni tol lan əha, nīkin təmagiən məmə otos suah mil u nəuaniləuis mil rəha Isrel, iətəm kəmiəuva oneuən məmə okueruh kəni muəhrun vivi natimnati ikin. Ilau kəmiəuva e rəhan nimə.† Kəni o nati u, nəuaniləuis mīn rəha Isrel kəməsotohamuiən pətan u nian ilah kəmotohamu nətəm ikin əha nətəm kəmotəhti nəuia Uhgīn.‡

³² Mətəu ko iəsəniən tuvən təhmīn. Ko iəsəghatiən təfəməh məni Kition,§ mine Pərak,* mine Samsin,† mine Jefatə,‡ mine Tefit,§ mine Samuel,* mine iəni mīn. ³³ Ilah u kəmotəhatətə əskasik e Uhgīn, kəni tol lanəha, ilah kəmotol natimnati tepət. Ilah kəmotit nəuaniləuis mīn rəha Isrel məhuvən motəluagin ilah nətəm iki pişin pişin mīn, kəni mautol win e lah.† Ilah kəmautol nolien əhruahru mīn, kəni mautos natimnati təuvir mīn iətəm Uhgīn təməni-əskasik məmə otəfən kəm lah. Kəmotəhtipəsīg e nohli laion mīn məmə okəsotuniən ilah,‡ ³⁴ kəni ilah kəmotohapis nigəm asoli iətəm tatuəu,§ kəni ilah motagim rəkis e nətəm kotəni məmə okotohamu ilah e nau u nisə rəha nəluaginiən.* Ilah rəhalah nəsanəniən tikə, mətəu Uhgīn təməfən nəsanəniən kəm lah.† Kəni ilah kautol win e soldia mīn rəha nītəni pişin

* **11:30** Jos 6:12-20 † **11:31** Jos 2:1-16 ‡ **11:31** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemis 2:25 § **11:32** Jaj 6-8 * **11:32** Jaj 4-5 † **11:32** Jaj 13-16 ‡ **11:32** Jaj 11-12 § **11:32** 1Saml 16:1,13 * **11:32** 1Saml 1:20; 3:19-4:1 † **11:33** 2Saml 8:1-3 ‡ **11:33** Dan 6:22 § **11:34** Dan 3:19-27 * **11:34** Eks 18:4 † **11:34** 2King 20:7; Jaj 16:28

pisin min.‡ 35 Nipətan nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgın, kəni tol lanəha Uhgın tatol nenətilah kotair=pa min e nımisiən. §

Mətəu nətəmimi nəuvein əha ikin nətəm kotəhatətə əskasik e Uhgın, ilah kotegəhan e rəhalah tikimır min kautol nərahian mine nahməiən kəm lah e nipətilah, kəni nikilah təsəhtiən nati u. İlah kəməsotəpəhiən rəhalah nəhatətəiən, məmə rəhalah tikimır min okohtis ilah. İlah kəutəhatətə məmə Uhgın in otol ilah kotəmiəgəh min e nəmiəgəhiən kəti iətəm təuvir mapirəkis. 36 Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutaləh əuvsan e lah, kəni kautalis ilah.* Kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəutəlis-ərain ilah e sen, kəni mautəmki=pən ilah e kaləpus.† 37 İlah nəuvein, kəmahtımu ilah e kəpiel apın,‡ kəni ilah nəuvein, nətəmimi kəmotəatuv ilah e so kohmis. Kəni ilah nəuvein, kəmətamı ilah e nau u nisə rəha nəluaginien. § Kəni ilah nəuvein kautəhuvən əmə e nilosi nəni mine sipsip.* İlah nanrah min agın, nian rəfin nətəmimi kautəəkın ilah, mautol tərəh agın e lah. 38 İlah, nətəmi təuvir min. Nəhue niftəni u, təsəhmenien məmə ilah okotatig ikin. Mətəu ilah kəmautatig əpnəpın əmə, əpəha ikin təpiə-məpiə ikin mine e nitəuət min, mine e nipəg kəpiel min,† mine nipəg min əpəha e niftəni.

39 Nətəmimi min u, ilah rəfin kəmotəhatətə əskasik lanəha e Uhgın, kəni in təməfən nərgin təuvir kəm lah.‡ Mətəu ilah kəməsotos əhanəhiən

‡ 11:34 Jaj 15:8 § 11:35 1King 17:22,23; 2King 4:36-37 * 11:36 Jer 20:2; 37:15 † 11:36 Jen 39:20 ‡ 11:37 2Kron 24:21 § 11:37 1King 19:10; Jer 26:23 * 11:37 2King 1:8 † 11:38 1King 18:4; 19:9 ‡ 11:39 Hip 11:2,4

nati u iätəm Uhgïn təməni əskasik rəkis məmə otəfən kəm lah, § * 40 mətəu-inu in tınol rəkis nəlpəkauian kəti rəhan, məmə in otol təuvir mapirəkis kəm tah. Kəni e nətəligiən rəhan, in tolkeikei məmə otılpin kitah min ilah u aupən, məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin. †‡

12

Uhgïn tətəgəu əhruahru nenətin min

¹ Kəni nətəmi min u, ilah tepət pik, kəutatig tətəlau e tah, kautəhtul pətigəm o Uhgïn, məutəhatətə əskasik lan, kəni rəhalah nəmiəgəhiən in tətəfəri nəhatətəiən rəhatah. O nati u, pəh kotəlin rəfin nati figəm iätəm otaskəlim-ərain itah məmə kəsotaiu pikian, mine təfagə tərəh iätəm tətəpeir=pən e tah. Kəni pəh kitah kotaiu* məsotəpəouian† e naiuiən iätəm Uhgïn təmələhu aupən e tah.
² Kotəhrun nolien nian nəhmtitah otəhtul=pən əmə e Iesu, ‡ iätəm in nəukəti nəhatətəiən rəhatah, § kəni inko iätəm otol məmə kitah kotətəuarus mak e nəhatətəiən rəhatah. Pəh kitah nikitah otəhti nolien rəha Iesu, inkonu in rəhan nətəligiən

§ **11:39** E fes 33 kitah koteruh məmə nətəmi min u nəuvein kəmautos natimnati təuvir min iätəm Uhgïn təməni əskasik məmə otəfən kəm lah. Mətəu nəniəskasikian kəti əha ikın iätəm kəsotos əhanəhiən. Ilah kotəsal=pən o nian iätəm Uhgïn otahli=pa Kristo tuva, mətəu ilah u, kəməsotəhiən e rəhalah nəmiəgəhiən, * **11:39** Hip 11:13; 10:36 † **11:40** Nəh 6:11; Hip 2:10 ‡ **11:40** Suaru kəti min rəha nəniən “məmə kitah min ilah min u əmə, otol pəti itah kotəhruahru agin,” tol lanəha, “məmə kitah min ilah min u, okotətəuarus əhmen əhmen əmə mak e naunun naiuiən.” * **12:1** 1Kor 9:24 † **12:1** Hip 10:36 ‡ **12:2** Sam 25:15 § **12:2** Hip 2:15

təfəməh, nian in təmimis e nigī kəməluau, kəni mətəu nahməian.* Mətəu in təmol nati əpnapin lan, megəhan e naulisian rəha nimisian e nigī kəməluau, mətəu-inu təmol rəhan nətəligian təskasik o nagianian iətəm in otəpanos. Kəni rəueiu, in tətəharəg e nəhlmin maru rəha Uhgīn u in Kig,† ikin nepətian mine nisianian tətətig ikin. ³ Təuvir məmə nikitəmah otəhti Iesu, mine rəhan nəhtul əskasikian e nian nol təfəgə min kəmotəraki=pən e nəghatian tərāh min kəm in, məmə nikitəmah otəsəpəouian‡ kəni motəpəh nəhatətəian rəhatəmah.

⁴ Iəkəhrun məmə itəmah, nəutəluagin o noh rəkisian təfəgə tərāh e nəmiəgəhian rəhatəmah, mətəu itəmah kəti tikə əhanəh iətəm niran təmai u o nəluaginian u. § ⁵ Itəmah ninotalu rəkis e nəghatian iətəm tətəfəri nətəligian rəhatəmah. E nəghatian u, Uhgīn təməghati lanu kəm təmah, təhmen e nenətin əhruahru min, mətəni məmə, “Nətik, nian Iərməniɡ tətəgəu əhruahru ik, mətagət pik lam, kəni solian nikim təpəou, məsolian nati əpnapin lan.

⁶ Mətəu-inu nəmə Iərməniɡ tolkeikei pik iətəmi kəti, mos in məmə nətin,* kəni in otəkeikei məgəu əhruahru iətəmi u, məkeikei mətəlis.”†

⁷ Tol lanəha, tətəhtul məha-məha e nian iəkis min. Uhgīn tətəfa nian əskasik min u o nəgəu əhruahruian itəmah. Itəmah nenəti Uhgīn min,

* **12:2** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2** Mak 16:19 ‡ **12:3** Kəl 6:9; Nəh 2:3 § **12:4** Hip 10:32-34 * **12:6** Sam 94:12; 119:75; Nəh 3:19 † **12:6** Prov 3:11-12

mol mēmā in tātəgəu əhruahru lanəha itəmah.‡ ? Mətəu suakəku nak ko iətəm tatə rəhan in təsəgəu əhruahruian? 8 Uhgīn tātəgəu əhruahru rəfin nenətīn əhruahru mīn.§ Nəmā Uhgīn təsoliən lanəha e təmah, kəni nīpətīn u mēmā səniəmā itəmah nenətīn əhruahru mīn, itəmah kəlkələh mīn e suaru. 9 Rəhatah tatə mīn e nəhue niftəni u, kəutəgəu əhruahru itah. Kəni kitah, kautisiai ilah. ?Kəni okotəhro lanulan e tatə rəha narmītah* iətəm tətətig e negəu e neai? Təuvīr mēmā okotosiəhu aɡīn itah, kəni motətig ahgəl.† Kəni e noliən əha, kitah okotos nəmiəgəhiən.‡ 10 Rəhatah mīn tatə, kəutəgəu əhruahru itah o nian əkuəkīr əmə, e rəhalah əmə nətəligiən. Mətəu Uhgīn tātəgəu əhruahru itah mēmā otasīru e tah, konu otol itah kotasim təhmen lan.§ 11 Nəmā Uhgīn tātəgəu əhruahru itah, in təhmen e nati kəti iətəm nian kitah kəmotun, mətəu tisiu, kəni marfu. Mətəu uərisig, nəmə kotegəhan mēmā nəgəu əhruahruian əha otiuvi asilə e rəhatah nətəligiən, kəni in otəuə e nəuan təuvīr, inu nəməlinuiən* iətəm tatsipən e noliən əhruahru.

12 Tol lanəha, nati əpnəpīn mēmā itəmah nəutətig e nian iəkis, mətəu otləfəri nəhlmitəmah iətəm təpəou, mēmā otəsanən. Mīne nəulitəmah iətəm tətəramrumīn, kəni nəkotol mēmā təsanən o naiuiən.†

13 “Otol suaru rəhatəmah təhruahru vivi,‡ mēmā pəh u iətəm nəutaliuək pəti, nəhlkīn təmimīs,

‡ 12:7 Dut 8:5; 2Saml 7:14; Prov 13:24 § 12:8 1Pitə 5:9 * 12:9 Nam 16:22; 27:16 † 12:9 Jem 4:7 ‡ 12:9 Aes 38:16 § 12:10 2Pitə 1:4 * 12:11 Aes 32:17; Jem 3:17,18 † 12:12 Aes 35:3 ‡ 12:13 Prov 4:26

nəhlkɪn ko təsərah agɪniən, miet rəkis, §
mətəu in otəpanəuvir min.”*

*Iətəmi təsəhatətəiən e Uhgɪn, in otəkeikei mos
nalpiniən*

¹⁴ Otalkut məmə onəkotatiḡ vivi itəmah
nətəmimi rəfin e nəməlinuiən.† Kəni motalkut
məmə nəkotol itəmah məmə rəhatəmah
nəmiəḡəhiən tasim.‡ Iətəmimi iətəm təsasimian, ko
təsəruhiən nəhmti Iərməniḡ nian kəti.§ ¹⁵ Autətəu
vivi itəmah məmə mətə itəmah kəti iətəm tətaiu
matuvən otəpəou e nəlugi suaru, kəni məsosian
nəuviriən rəha Uhgɪn.* Autətəu vivi itəmah
məmə nokɪ niḡi akonə kəti† in otəsuvəniən
e nikitəmah, kəni meviə, mol nəuan tepət e
nəmiəḡəhiən rəhatəmah. Kəni nəhuin təhrun
nərəkiniən nəmiəḡəhiən rəha nətəmi asim nəuvein
min. ¹⁶ Autətəu vivi itəmah məmə iətəmi kəti
təsit əpnəpiniən iərman uə pətan.‡ Itəmah
kəti otəsəhmenian e Iso u rəhan nəmiəḡəhiən
təsəhruahruian, in tatol nati əpnəpɪn e Uhgɪn. In
təmaupən mair, mətəu in təmətuati e nepətian rəha
suakəku iətəm təmaupən mair.§ Mətəu nəhmti
nati u in təmətuati lan, in nauəniən iətəm təmun
mau kətiəh əmə. ¹⁷ Itəmah nəkotəhrun məmə
uərisiḡ, nɪkin təmanuvən min e nepətian rəha
suakəku iətəm təmaupən mair. Kəni təmalkut pik
məmə rəhan tatə otəfaki məhlman e nəuviriən kəti
kəm in. Mətəu nati əpnəpɪn məmə təmətasək

§ 12:13 Kəl 6:1 * 12:13 Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov
4:26 † 12:14 Rom 14:19 ‡ 12:14 Rom 6:22 § 12:14 Mat 5:8
* 12:15 Hip 3:12; 4:1 † 12:15 Dut 29:18; Hip 3:12 ‡ 12:16
1Kor 6:18 § 12:16 Jen 25:29-34

pik pau ohni,* mätəu nati u iätəm təmol, in təruru nəuhliniən mol nati pišin. Kəni rəhan tatə ko təsəfakiən məhlman e nəuviriən kəm in, məruru məfən kəm in nepətiən rəha suakəku iätəm təmaupən mair.

Lou təhro lanu lan mol pišin e nanusiən təuvir

18 Aupən nətəm Isrel kəməhuva e niətəuət asoli Sainai, niətəuət u e nəhue niiftəni u iätəm nətəmimi kotəhrun neruhian mine nekiən. Kəmoteruh nəmnami nigəm tatuəu, napinəpuian, mine norəuiən mine nimətagi asoli, 19 kəmotətəu təui təmasək əfəməh,† kəni motətəu nəuiən kəti tətəghati kəm lah.‡ Kəni nian kəmotətəlig e rəhan nəghatiən min, kəni ilah kəmautəni əskasik məmə ilah kotəpəh agin nətəu minian nəuiən u. § 20 Kəmotəgin pik e nəghatiən u, təməni məmə, “Nəmə nati miəgəh əmə kəti otuvən e niətəuət u, mätəu itəmah onəkotəkeikei motahtimu e kəpiel apin timis.”* 21 Nian Mosis təmeruh natimnati min u, in min təmətəu tərəh kəni məni məmə, “Iəu inəgin u inəgin, minətərəmrumin.”†

22 Mätəu itəmah nəsəhuva minian u ikinu, e niətəuət kəti rəha nəhue niiftəni.‡ Itəmah ninəhuva rəkis e niətəuət u Saion, § mine taun asoli* u imə Uhgın ikin iätəm tətəmiəgəh, tətətig itulin. Inu Jerusiləm vi əpəha ilis e negəu e neai,† u nagelo min tausin tausin kəmuhapumın ilah ikin o nagianian

* 12:17 Jen 27:30-40 † 12:19 Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11

‡ 12:19 Dut 4:12 § 12:19 Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16

* 12:20 Eks 19:12,13 † 12:21 Dut 9:19 ‡ 12:22 Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § 12:22 Aes 24:23; 60:14; Nəh 14:1

* 12:22 Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † 12:22 Kəl 4:26

asoli. ²³ Kəni itəmah nəməhuva e nuhapuminiən asoli rəha nətəmimi rəha Uhgın, iətəm kotəhmen e nətəm kəmotəupən motair u rəhan mın, † nərgilah kəmətəi rəkis e negəu e neai. § Kəni itəmah nəməhuva o Uhgın, iətəm otəpanakil nətəmimi mın rəfin. * Itəmah nəməhuva motol kətiəh itəmah narmi nətəmi əhruahru nətəm kinohmis rəkis, kəni Uhgın tinol ilah kinotətəuarus mak. † ‡ ²⁴ Itəmah nəməhuva o Iesu u, in suaru rəha nəniəskasikiən vi rəha nasiruiən u iətəm Uhgın təmol kəm tah. Kəni nəməhuva o nira Iesu, iətəm in təmol=pən § mol itəmah nəkotasim. Nirə əha in tətəni pətigəm natimnati mın u iətəm kotəuvir motəpirəkis natimnati mın iətəm nira Epil təməni pətigəm. * †

²⁵ O natimnati mın u, autətəu vivi itəmah, məmə itəmah onəsotəuhliniən nəmtəhtəmah o Uhgın † u tətəghati kəm təmah. § Kitah kotəhrun məmə nətəmi əupən kəməsotətəligiən e nəghatiən rəha Mosis o nəhgi-pəriən ilah. Kəni nati əpnəpən məmə in iətəmimi əmə rəha nəhue niftəni, mətəu ilah kəməsotəgim rəkisiən e nalpiniən rəhalah. ? Kəni nəmə tol lanəha, kəni okəhro itah nəmə kəsotətəligiən e nəghatiən rəha Uhgın iətəm təmsipən e negəu e neai muva məmə otəhgi-pəri itah? * ?Kitah okotəgim rəkis əhro lan lanu?

‡ **12:23** Eks 4:22 § **12:23** Nəh 20:12 * **12:23** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23** Fil 3:12 † **12:23** Suaru kəti mın o nəuhliniən nəghatiən u, “Uhgın tinol ilah kinotəhruahru agin.” § **12:24** Hip 9:19; 10:22; 1Pitə 1:2 * **12:24** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24** Nira Epil in təməni pətigəm məmə Uhgın otol nalpiniən, mətəu nira Iesu tətəni pətigəm məmə Uhgın otoh rəkis nalpiniən. † **12:25** Hip 3:12 § **12:25** Hip 1:1 * **12:25** Hip 2:2,3; 10:29

26 Nian aupən, nəuia Uhgın təmarigrig e niftəni.† Mətəu rəueiu əha, təməni əskasik kəm tah məmə, “Nian kəti mın əha ikin, iəu iəkarigrig mın e nəhue niftəni. Kəni o nian əha, səniəmə nəhue niftəni əmə iəkarigrig lan tarigrig, mətəu neai mın otarigrig.”‡

27 Nian Uhgın tətəghati məmə, “Nian kəti mın əha ikin,” nıpətın u məmə in otarigrig§ e natimnati rəha nəhue niftəni əmə iətəm in təmol, məmə otoh rəkis ilah. Otoh rəkis lanəha natimnati, məmə natimnati iətəm okəsotəlauəl-əlauəliən, ilah okotatig, kəni inu, natimnati iətəm okotatig itulın.

28 O nati u, təuvır məmə kitah kotəni tagkiu o Uhgın, mətəu-inu kitah kautos negəu rəha Uhgın u, kəruru nəlauəl-əlauəliən lan, kəni ko təsietən nian kəti.* Təuvır məmə kitah kotəfaki kəm in, e nolıən iətəm nıkin tagiən lan, məmə kitah okotisiai, kəni motəgın mın,† 29 mətəu-inu Uhgın rəhatah, in təhmen e nigəm asoli kəti iətəm tətuvan əhtuv natimnati rəfin.‡

13

Naunun nəghatiən

1 Təuvır məmə nəkotəkeikei mautol nolkeikeiən kəm təmah mın təhmen e piatəmah mın.*

2 Sotaluiən e nehıən iapıspis mın nətəm kəutəhuva imatəmah ikin.† ! Nəmə təhro ilah nagelo mın! Nətəmimi nəuvein nətəm

† 12:26 Eks 19:18 ‡ 12:26 Hag 2:6 § 12:27 Aes 34:4; 54:10; 1Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2Pitə 3:10; 1Jon 2:17 * 12:28 Sam 15:5; Dan 2:44 † 12:28 Mal 2:5; 4:2 ‡ 12:29 Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2Təs 1:7 * 13:1 Rom 12:10 † 13:2 Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13

kəmautol lanu, ilah kəmauteruh vivi nətəmimi, məsotəhruniən məmə ilah nagelo mīn.‡

³ Sotaluiən e nətəm kəutatig e kaləpus. § Nikitəmah otatəhti ilah, mətahmə o lah təhmen əmə məmə inu ik mīn nətətig e kaləpus. Otətəu pəti nahməiən e nikitəmah, itəmah nətəmi mīn ko nətəm katol tərah e lah, təhmen əmə məmə inu ik natətəu nahməiən e nīpətim aru.

⁴ Pəh nətəmimi rəfin kotisiai natigian rəha marit, məmə in tasim nian rəfin.* Pəh nətəmimi rəfin kotəgin o pet rəhalah mīn, məsotoliən tamikmik. Uhgīn otakil iətəm aluə mīne pətan mītə iətəm kətuapili pəti, kəni makil mīn iərman mīne pətan iətəm kətuapili pəti, iərman iətəm tətəpili ilah pətan u səniəmə rəhan pətan, mīne pətan iətəm tətəpili ilau iərman u səniəmə rəhan əhruahru iərman.†

⁵ Əhtul=pən isəu o nolkeikeiən rəha məni.‡ Nikim təkēikei magiən əmə o rəham natimnati natos təhmen § mətəu-inu Uhgīn tətəni məmə, “Ko iəsəpəhiən ik, məsəhlmanien lam nian kəti.”*

⁶ Kəni tol lanəha kitah kotəhrun əsas, kəni mautəni məmə, “Tərmənig in iasiru rəhak, tol lanəha iəsəginien. Oiəsəginien e nati kəti iətəm iətəmimi əmə otol kəm iəu.”†

⁷ Nikitəmah otəkēikei matəhti nətəmi asoli mīn u rəhatəmah‡ nətəm kəmotəupən motəgətun itəmah

‡ **13:2** Jen 18:1-33 § **13:3** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4** Mal 2:15 † **13:4** Dut 22:22 ‡ **13:5** 1Tim 3:3 § **13:5** Fil 4:11; 1Tim 6:6-8 * **13:5** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6** Sam 118:6,7 ‡ **13:7** Hip 13:17,24; 1Kor 16:16

e nəghatjən rəha Uhgjn. Otətəlig-to e natimnati təuvir mjn iətəm təmjet e nəmiəgəhijən rəhalah, kəni motəhatətə e İərməniğ təhmen əmə e lah. §

8 İesu Krsto in tatol əmə lankonu lan, nəniuv, mine rəueiu, kəni otəpanatig əmə lankonu lan, naunun tikə.* 9 Sotolijən məmə nəgətunijən vi pisin pisin mjn tiuvi rəkis itəmah e suaru əhruahru. † İtəmah otəsəl=pən əmə o Uhgjn, iətəm tətəsiru e təmah e nikin agijən məmə otol rəhatəmah nətəligijən təskasik. ‡ Təsəuvirijən məmə kitah okototəu=pən nətuakəmijən rəha nauəniən, § məmə in otol itah kotəskasik, mətəu-inu in nipəhrijənijən, nətuakəmijən əha, ko tətəsiruiən e nətəm kautol.

10 Rəhatah oltə tatig. Mətəu pris mjn nətəm kautol uək rəhalah əpəha imə e tapolin rəha nəhue niftəni u,* ilah u, kəsegəhanijən e lah məmə okotun † nauəniən ‡ kəti e oltə u rəhatah. §

11 E nolijən rəha pris asoli agjn, nian in tohamu rəkis nati miəgəh, kəni matos niran kəni muvən əpəha imə e İkin Tasim Agjn İkin, kəni məfən kəm Uhgjn o nafəl rəkisijən təfagə rəha nətəmimi.* Mətəu uərisig, katiləfətigəm nati miəgəh u əpəha ihluə ikin e nima tapolin mjn rəhalah, motuvan əhtuv. † 12 E nolijən əhmen əmə, İesu təmjet rəkis

§ 13:7 Hip 6:12 * 13:8 Sam 102:27; Hip 1:12 † 13:9 Efəs 4:14 ‡ 13:9 Kol 2:7 § 13:9 1Kor 8:8; Hip 9:10 * 13:10 Hip 8:5 † 13:10 1Kor 9:13; 10:18 ‡ 13:10 Jon 6:48-58 § 13:10 “Nauəniən” iətəm katol sakrifais lan e “rəhatah oltə” inu Krsto pisin əmə (Jon 6:48-58). Pris mjn aupən, ilah kəmotəhru nuniən nəhuvegi nati miəgəh mjn e sakrifais mjn nəuvein ilah kautol o nəfəniən kəm Uhgjn. Mətəu kəsegəhanijən e lah o “nuniən” Krsto, nipətjn u məmə kəsotosijən ohni. * 13:11 Lev 16:15 † 13:11 Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27

e taun,‡ kəni ikin əha in təmətəu nahməiən e nīpətīn, kəni mīmīs ikin əha, məmə nīran§ təhrun nafəl rəkīsīən təfagə tərəh rəha nətəmimi, mol ilah kotəhruahru, motasim, məmə ilah rəha Uhgīn.*

¹³ Tol lanəha, pəh kitah kotol məmə inu okohiet ihluə imatah ikin, motol kətiəh kitah min əpəha ihluə.†‡ Kəni okotəkeikei motəhtul maru məmə nətəmimi okotol naulisīən kəm tah, təhmen əmə mə inu, kəmotol lan.§ ¹⁴ E nəhue niftəni u, rəhatah kəti lahuənu əhruahru imatah ikin tikə, iətəm otətətig itulin.* Mətəu kitah kəutəsəl maru əhanəh o rəhatah lahuənu əhruahru iətəm kotəhrun məmə otəpanuva.†

¹⁵ Tol lanəha, e nasiruiən rəha Iesu, pəh kitah kotəfən sakrifais rəhatah kəm Uhgīn nian rəfin.‡ Sakrifais mīn u rəhatah, inu, okautəfəri nərgi Uhgīn nian rəfin, məutəni pətīgəm nərgīn.§

¹⁶ Sotaluiən məmə nautol nol əhruieniən təuvīr mīne nətuatiən e natimnati rəhatəmah kəm nətəmi mīn u rəhalah nati kəti tikə,* mətəu-inu in mīn təhmen e sakrifais† iətəm niki Uhgīn tagiən ohni.‡

¹⁷ Otol nəuia nətəmi asoli mīn e niməfaki,§ kəni motatīg ahgəl ilah. Ilah u, kəutəsəl vivi o

‡ **13:12** Jon 19:17 § **13:12** Rom 3:25 * **13:12** Efəs 5:26

† **13:13** Luk 9:23 ‡ **13:13** Nīpəti nati u məmə, pəh kotəpəh nītəu-pəniən nolīən rəha sakrifais rəha nətəm Isrel məmə kitah kotəhruahru e nəhmti Uhgīn, kəni pəh kəhuvən o Iesu motəhatətə lan motəhatətə məmə nīmīsīən rəhan in sakrifais iətəm tatol itah kotəhruahru e nəhmti Uhgīn. § **13:13** Hip 11:26 * **13:14** Hip 12:27

† **13:14** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 ‡ **13:15** 1Pitə 2:5

§ **13:15** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19 * **13:16** Rom 12:13

† **13:16** Fil 4:18 ‡ **13:16** Sam 50:21-15; Hos 14:2 § **13:17** Hip 13:7,24

nəmiəgəhiən rəhatəmah,* məsotəmeigian, mətəu-
inu ilah kotəhrun məmə okotəkeikei motəni=pən
kəm Uhgın məmə ilah kəmotol uək u, təhro lanu
lan. Itəmah nəkotəkeikei motol nīkilah tagian o
uək u. Nəmə itəmah nautol nīkilah təsagianian
ohni, nolian u ko təsasiru agianian e təmah.

18 Otəfaki o timah,† mətəu-inu iəkotəhrun əsas
məmə rəhatimah nolian in təhruahru əmə,‡ kəni
iəkotolkeikei agian məmə nian rəfin itimah iautol
nolian təuvir əmə. 19 İəu iəkolkeikei pik məmə
itəmah onəkotəkeikei motətapuah o Uhgın, məmə
iəu iəkəhrun nitəlig=pa uəhai minian əmə o təmah.

20 İətəfaki min o təmah min məmə, Uhgın otasiru
e təmah. Uhgın u, in nəukəti nəməlinuian.§
Kəni in təmol rəhatah İərməniğ İesu təmiəgəh
min e nīmisiən,* mətəu-inu niran təmai u o nolian
nəniəskasikiən itulin† in tətətiğ mətəmiəgəh.‡ İesu
əha, in iətəmi təuvir mapirəkis o neh vivian sip-
sip min rəhan.§ İətəfaki məmə Uhgın u, 21 in
otəfinə natimnati təuvir min rəfin kəm təmah,
iətəm otol itəmah nəkotəhmen o nolian nati iətəm
in tolkeikei. Kəni iətəfaki məmə, Uhgın otol
uək e nəmiəgəhiən rəhatah kətiəh kətiəh,* kəni e
nasiruiən rəha İesu Kristo, in otol rəhatah nolian
təuvir vivi, kəni nīkin otagian pik ohni. Kəni
pəh kotəfəri nərgi Kristo ilis nian rəfin, matuvən
matuvən naunun tikə. Əuəh.†

22 Piak min mine nəuvinik min. Nauəuə u rəhak
təsəfəməh pikian. Mətəu iəkətapuah əskasik o

* 13:17 Aes 62:6; Uək 20:28 † 13:18 1Təs 5:25 ‡ 13:18 Uək
23:1 § 13:20 Rom 15:33 * 13:20 Uək 2:24 † 13:20 Jen
17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 ‡ 13:20 Hip 9:20
§ 13:20 Jon 10:11 * 13:21 Fil 2:13 † 13:21 Rom 11:36

təmah məmə, otol-to rəhatəmah nətəligiən təfəməh min məmə nəkotətəlig e rəhak nəghatiən min iətəm otəfəri nətəligiən rəhatəmah.

²³ İəkolkeikei məmə onəkotəhrun məmə piatah u Timoti, ilah kəmotiləfətigəm e kaləpus. Nəmə in otuva uəhai əmə, kəni itimlau min, iəkiauvnə.

²⁴ Itəmah otəni təuvir kəm nətəmi asoli min rəhatəmah, mine nəfaki min u imatəmah ikin. Nətəm Itali kotəni təuvir kəm təmah.

²⁵ Pəh Uhg'in otəfinə rəhan nəuviriən kəm təmah rəfin. Əuəh.

Nauəuə Asim Rəha Uhg̃in Nəmtət̃iən Vi
The New Testament in the Whitesands language of
Tanna Island, Vanuatu
Niutesteman long Nərak, lanwis blong Whitesands
Tanna, Vanuatu

Copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Whitesands

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

913a182a-255f-5344-b6b0-0294ba221e87